FRANJO MARKOVIĆ:

KOHAN I VLASTA

PJESAN.

MATICA HRVATSKA U ZAGREBU.

IZVANREDNO IZDANJE.

ŠTAMPA KUZME ROŽMANIĆA.

Ju. k. 1080/92

KOHAN I VLASTA

PJESAN

FRANJE MARKOVIĆA

ZAGREB 1918.
IZVANREDNO IZDANJE „MATICE HRVATSKE".

ŠTAMPA KUZME ROŽMANIĆA U ZAGREBU.

Odvajkada su bili slabe sreće pisci i pjesnici, koji su obradivali suvremene ljude i prilike. Već je stari grčki dramatik Frinih skupo platio svoj pokušaj sa „Zauzećem Mileta", gdje je prikazao nehaj svojih sugrađana Atenjana spram jonskoga grada Mileta, koji su osvojili Perzijci. Komediografu je Aristofanu pogotovo bilo zabranjeno iznositi na pozornicu lica državnika atenskih. Zato su se grčki tragici zadubli u prošlost i u mitologiju te tamo iskalili svoju dušu i svoje nazore izjavljivali prikriveno na usta svojih pradjedova i mitskih junaka. Eno se i kod Rimljana tako Seneka i Tacitov Materno utječu ili mitologiji ili prošlosti, kad ne smiju dirati u suvremeni politički život. Tako čini i Šekspir, Corneille, Racine i Voltaire, Goethe i Schiller, Alfieri i Manzoni, Puškin i Slovacki, Byron i Shelley pa i dr.

Tako se dogodilo i našemu pjesniku Markoviću, da nije mogao na javu sa svojim epom iz tadašnjih prilika „Dom i svijet" (g. 1865.) ni radi političkih ni radi društvenih uzroka.

Poslije tog žalosnog iskustva zalijeta se pjesnik na svom Pegazu u sjeverne magle pomorjanske starine, kamo ga još zvala i romantika izumrla naroda te i on zaželi poput Jana Kollara da oživi one opustjele krajine, da uskrsne zamukli glas govora slavenskog, da udahne dušu onim grobovima. Htio je

da u „Kohanu i Vlasti" prikaže „gdje se biju do dva svijeta", dvije rase odvazda protivne: s jedne strane bezobzirno gospodstvo i svijesni osvajalački feudalizam, a s druge strane bezazlena patrijarhalnost i nesvijesna demokratičnost. Te se značajke i ta borba diljem vijekova opažaju, pa i u naše doba . . . Nepraktični Slaven hoće da pobijedi čovještvom, a praktički protivnik ljutim oružjem.

Pjesnik je ovim djelom pomnožao broj onih hrvatskih ljudi, koji su već odavno znali obuhvatati svojim okom, svojim umom i srcem čitavo slavenstvo počevši od Gundulića i Križanića pa sve do Štrosmajera, Preradovića i Račkoga.

Ovo je izdanje priređeno po prvome i po drugome izdanju, a postupak je pritome bio jednak kao kod izdanja „Karla Dračkoga" u stilu i duhu pjesnikovu. *K. P.*

I. SVADBA.

Medj zidi Tina, kneževskoga grada,
Što dvaest ljeta mučaše ko raka
Na strah i grozu bodričkog seljaka,
Veselja žamor ozvanja se sada.
Svak njemu viek se uklanjaše rado,
Od crnieh zida užas bi ga svlado;
Il ušav u nj za život svoj bi prĕdo,
Po prostorju mu tamnom plaho gledo,
Ko njeku strašnu da će prozret tajnu.
Al pogledj sad u dvoranu mu sjajnu,
I slušaj, gdje se ori smieh i buka, —
Pak da ne prezreš bajke luda puka!

U veljem sjaju dvorana se blista
Od oružja, što stienjem visi čista.
Mač, koplje, štit u skladu tu se rede,
A iz njih boži kipovi te glede:
Kraj Žive klasje zlaćeno tu titra,
Tu pokraj Vesne mladež igra hitra,
Tudjincu Radgost sol i hljeba nudi,
Tam Lada stidno pootkriva grudi,

Od dragih drage tam Morana dieli,
Tam uz Peruna svet se oganj bieli:
Sve umjetnicom izdjelano rukom,
Ukrasiv slavski dom domaćom mukom,
A posred svoda zlatnijeh strijela
Perunov oro pandžama se hvata.
Nad stolom krila njegva se nadvela,
A uz stol sjedi sjajna kita svata,
Sve sami ljesi, zemaljski župani.
Na mnogom licu trag junačkoj rani,
O mnogom boju žarko priča oko,
I gleda, ko da plijen pazi soko.
Visoka čela bujne kriju kose,
Uz krepka bedra silne mače nose.
A tek im slušaj besjedu gromovnu
Iz razigrana kako srca teče,
Ko nad morem kad gromki tries prosieče.
I valovi se gromovom ozovnu.
Sred zborne buke gosti razigranih
Tu tiho sjedi dvoje sretnih, dragih,
Ko druga bića iz krajeva stranih.
Ko da ih nema, nitko o njih neznô,
Ko dviju zviezda sievak da je blagi
Sred uzburkanih oblaka iščezno.

Knez, Kruvoj stari, u pročelju sjedi;
Čas uza sebe mladoženju gledi,
Čas zbori mladoj, čas potmulim okom

Sve amo tamo igra, kano barom
Bludeće svjetlo varavim si žarom,
Čas mišlju pak se zabavi dubokom,
Ko jastreb strvju, na nju slećev okom.
A što na mladoj, na kćeri mu Vlasti
Provedre mu se zamračene oči,
Ko tajne da joj s lica srče slasti,
Dok pogled mu se čudan ne ukoči,
Pak kao plašan misli odat tajne
S nje na ženiha oči plahe svede?
Al tko da groze naslućuje vajne,
Što oca oči sretnu djecu glede?

Gle, kako j' oči oborila mlada,
Ko diete, zlatne kad u sanke pada,
Ko mrtav andjeo, zalutavši s raja.
Preslatke slike čarobnoga sjaja,
Što očice joj poniknute zriju,
Ko zaslon svet bijele vedje kriju.
A zlatni prami lebde joj nad čelom,
Ko sunca traci po liljanu bielom.
Po liščih zora stidljiva joj rudi,
Sunašce žarko sviće joj u grudih.
A očice, kad dragom ih uzvine,
Ko tajstveno da modro nebo sine,
Tak blago, milo, beskrajno i tio,
U koga skutu zvjezda sjaj se skrio.
Tê oči krotke, nevine, djetinje,

Al pune čara čudna, tajanstvena,
Ko bajka, puna bisera skrivena,
I sievaju sve ljubavi milinje.
Ustanca rujna šute zatvorena,
Ko ružin pupolj, što se tek otvara
Pod slatkim žarom cjelova sunčena,
Da mirisom mu cjelov odgovara.
A ispod tanka tkaninice vela
Tihano snježne dižu joj se grudi,
Ko jezero kad mjesečina biela
Prekriva sjajem, a iz dna mu bajni
Zvuk zvona javlja o hramovih tajnih,
Što opčarani pod vodom se kriju.

Pram Vlasti Kohan, zaručnik joj sjedi;
Sve žile plamom ljubavnim mu vriju,
Čas plane licem, a čas pozabliedi,
Kad slatka groza proleti mu uda.
A kad ga gledaš, snebivaš se s čuda,
Toliku sličnost s Vlastom u njem zriješ,
Da bratac su i sestra, skoro mniješ.
Prometni prame zlatne joj u vrane,
A modro oko nek joj crniem plane,
Nu djetinska da blagost mu ne gasne,
I lica masti, svietle, zorojasne,
Omrkim, sjetnim bljedilom joj poli, —
I stvorio si iz djevice njega.
Zar zato oko Kruvojevo toli

Izmjence licih po njihovih bjega?
Da, valjda toj se sličnosti veseli,
Na bračnu sreću radujuć se sluti.
Al zašto netom poniknuv se smuti,
Ko tajni da su mir mu griesi smeli?

Uz šalu, pjesmu gosti vrieme traju.
I napitnice mnoge zaredjuju,
Davnine slavne još se spominjaju,
I blagoslovi novom braku čuju.
Pak jedan s drugim o bojevih zbori,
Junaštva svoja hvaleć rogobori,
I djedovske im pridodaje čine,
A dvojeć sluša druga si vrline.
Pritajiv glas pak drug sa drugom šapće
O svoga roda savezu sa Niemci,
O kmetih svojih, nevriednih si premcih,
Te oholasto po maču si tapće.
Pak svrate pogled na pročelje stolu,
Gdje knezu starom uz desnicu ruku
Gorostas sjedi u ozbiljnu muku,
Tudjinca kažuć u pogledu holu,
A Durinkom bi šapćući ga zvali.
Niz šiju vlasi crljeni mu pali,
Potkrvljen obruč čelo mu ovija,
Što šljem mu golem urezo težinom.
Na prsima mu gvozden oklop sija;
Da l' pod njim kamen, da li srce bije,

Raspoznat ne mož oka mu ljutinom,
Al mah ćeš znati, Slavjanin da nije.

Uz bučno društvo, što se tako bavi,
Dvie duše, svetom ljubavi plamteće
Ko pokraj mora skromno, tiho cvieće
Svedj šute, nit se riečju koja javi.
A što će rieči Kohanu i Vlasti,
Kad neisłovne, rajske su im slasti?
Kad oko u oku zaroniv se tone,
Divotu, čar i sjaj sav vasione,
Svih zviezda trepet, boja svih ljepotu,
Sve, sve što krasna zreše u životu,
U oko oko blaženo prelieva,
Te jedno drugom sviet taj cieli daje.
Oh kako pogled čarobno im sjaje,
I kako čudan srca žar razgrieva!
Kad plamen buktom iz srca prebuja,
Kroz žile šine čaroplamna struja,
I svaki živac trepeće i vrije,
Te ko da kopni, ko da čezno tielo,
Dok zatravljeno srce već ne bije,
Te duša s dušom u jedno se slije,
I zagrljene uzvinu se smjelo,
Sve skinuv negve, visoko, visoko,
U svietle kraje, kud ne seže oko,
U jednu zviezdu tu se duše spoje,
Na Lade meki skut ta zviezda pane,

I Ladi šapću ljubav dragih dvoje
Te zviezde zrake milo zatitrane.
Oh da je dušam ostat tamo viekom,
Ne vratiti se nikad svietu priekom!
Al milovnici poniknuše okom,
Na zemlju slete padu u dubokom,
I zakuca im opet srce živo,
Sve žile mrazan plamen im prolieće,
I groznicom im tielo zatrepeće,
Te vlažnim sievom pogled im zaplivo.

Sve preču Kohan, što svatovi zbore,
Svedj čeka samo, da opuste dvore,
Talabuka da jednom već umine,
I čarobno mu nebo jednom sine.
Al zahman — gozba ne dolazi svrsi.
Nu što ga netom obadjoše srsi
Te čudan slatkih iz snova se prenu,
Ko zmija da ga za srce ujede?
Što okom sieva, a lica mu bliede?
Što plahi pogled na Kruvoja krenu?
Knez dugo jurve besjedio nješto;
Povladjuju mu ljesi slovo vješto,
Al zalud sve, — kad Kohan ga ne sluša.
Knez njega štočim iz sna trgnut kuša:
Il grmne riečju ili o stol lupne
Il zvekne mačem ili nogom dupne —
Još Kohan sniva; nu sad — sad se prene —

Na njega Kruvoj oštrim okom trene,
Na licu njegvu uhodi za trazi,
Da l' sluša, kako l' prihvaća mu rieči.
Nu kako Kohan na njeg oči prieči,
Te bljedne čas, čas opet gnjevom plane,
Knez ko u čudu nješto se uzmuti,
Al mah se sabrav opet zborit stane:

„Jest, margrof Durink k nama se uputi,
S kim mnogi vas su prijatelji lični,
Da ponudi nam s Niemci savez dični;
A da je dičan, tko još od vas dvoji?
Od pole svieta mudar, možan vladar,
Podjarmit i nas, da ushtije, kadar,
Nas same Niemac za premce si broji
I prijateljsku ponudja nam ruku.
A zašto? Pamti dobro mnogu muku,
U boju s nami što trpljaše često;
Zavladav za čas, vladat odmah presto,
Mi njemu, ne on nama slomi vrat.
Naš krvnik prê, sad želi bit naš brat,
Nam Bodricim, on — njemški orijaš!
Kog to ne diči, nije čovjek naš.
Mir s Niemcem silnim, to nam čuva prag;
Rat, rat s njim, kad nam dodje kano vrag,
Al kad nam bratstvo i zaštitu nudi,
Tko ne će kliknut: tako, tako budi!
Nu dični savez taj nam još i prudi.

Slab, neuk nam je narod, svoje glave;
Okružuju ga puci divlje ćudi,
Što nas i Niemce ratom uviek strave,
Po govoru nam srodni, ali razni
Po mislih, težnja. Tko da još bulazni
O srodstvu s njimi, o zajednoj slozi, —
Očuvali nas toga vječni bozi!
Sa slabim slablji, to je društvo smiešno.
Ojačimo se sami, to je prešno,
A onda drugim ruku pružat smiemo.
Nu kako da si osilimo rod?
U Niemca snaga znamo čij je plod.
Al u nas svak je svoj, mi svi gospodujemo,
Kmet, ljeh i župan u nas je sve jedno,
Svak svoj je, a svi? krdo slabo, biedno.
Sloboda svakog svih je skupa grob.
U Niemca plemić vlada, kmet je — rob.
I u nas tako budi! Tko u boju
Ko vodja, svjetnik krv prolieva svoju?
Zar nisu ljesi? Čiji oci, djedi,
Očuvali su dom u svakoj biedi?
Zar nisu naši? Kada kmet pobiedi
Bez ljeha Niemca? Ljeh nek bude prvi
U zemlji, koju spasi svojom krvi!
On najveć žrtva za dom dragi broji,
U boju zemlju krvlju svojim poji, —
Nek kmet u miru za njega se znoji!
To ište svijeh korist, razum, pravo.

A naše kmetstvo, glupo, svojeglavo,
Još gospodara. da mu vlada, treba,
Inače soli nestat će mu, hljeba,
Dan na dan past će u prosjaštvo više,
Ta sada već od biede jedva diše.
A tko da čuva od propasti kmeta?
To nas, nas ljeha zadaća je sveta.
Nu kmet naš, sliep, nerazuman i glup,
Da to razazna, odviše je tup.
On za krvnika držo bi nas svoga,
Nit prihvatio svjeta očinskoga.
Što s dobra ne ide, nek se vrši silom.
A već je škranje došlo sada vrieme,
Da bodričko nam ne izgine pleme,
Ne zagospodi tudjin domu milom.
Junaštvom dosad spasiše ga ljési,
Sad neka svojom mudrosti ga spase.
Baš zgodno tomu savez taj se desi,
Kog Durink nudi, pridodajuć glase,
Što car nam njemški poručuje tajno.
Sve ljehe car će nadariti sjajno,
Povisit ih na plemstvo, naše kmete
Na roblje snizit, ako uzhtijete
Taj savez s Niemci izvojštit u vieću,
Privolit narod, da ga sam zaključi.
O cilju neka svaki mudro muči,
Razloživ kmetu tog saveza sreću,
A kako, znate, svjetovat vas ne ću.

Svi vidim s mojim slažete se smjerom;
Svi zato, braćo, na noge ustajmo,
Svi Durinku junačke ruke dajmo,
Da savez našom zajamčimo vjerom;
Nek bude sretan, čvrst i dugotrajan,
Na korist kmetu, nam na ures sjajan.
Još, gosti slavni, pune dižte čaše,
Mladence bozi nek požive naše;
Nek, živi Kohan, prvi vitez moj!
Nek sinko, bude kraj najljepši tvoj,
U miraz kćeri dajem ti ga sada,
Mog truda plod u tvoje ruke pada!"
Knez Kruvoj čašu pram Kohanu pruži, —
Al tomu oko razplamćeno kruži,
On skočiv stoji, kano više biće,
Razjaren genij, raj što mačem čuva,
Il sunce, što proz crne magle sviće.
Po licu triesa bljedilo mu sieva,
Grud nadima se, svet ju jar razgrieva,
Ko vulkan lavu, strašne rieči kuva.
A usnice mu zadrktale biesom,
Ko oblak pre neg božjim plane triesom

„Ti skvrneš, kneže, sve svetinje moje,
Ti nogom gaziš čustvo moje svako,
Iz iste ruke daješ raj i pako,
I Vlastu i smrt otačbine svoje.
Al Vlastu ne ti, bog sam mi je dao,

A dom da izdam, dotle nisam spao,
Sam proklet bio, proklet mu i grob,
Tko hoće, rod naš da je tudji rob!
Zar ne znaš, kneže, tko mi otac bjaše?
Ko zviezda sveta on Bodrícim sjaše,
Nijemca stoput on silništvo kazni,
Svom rodu spas, tudjincu grom porazni.
Ti spomen mu u srcu skvrneš mom,
Ti skvrneš stari kneževski taj dom,
Gdje mnoga duša slavne smisli čine,
Gdje zaklon bješe naše domovine.
I mačeve, što ljesi ovi nose,
Od djedova im dičnu uspomenu,
Po stoput njemškom krvlju posvećenu,
Ti skvrneš kažuć, neka Niemca prose,
Od vajkad našeg dušmanina kleta,
Koj viek nas muči, gazi kano pseta, —
Od njega savez neka mole ruke,
Što nose svete pradjedova mače.
Na savez ruku koj će pružat smjeti,
Nek najstrašnije budu njegve muke.
Nek mahnit taj se sam, sam sebi sveti!
Nek nikog nema, da ga mrtva plače,
Nek ko prokletstvo mač taj sobom vuče,
A kad ga dirne, da si život brani,
Nek pane, neka smrtno zajauče!
Ko vino što se to iz čaše prosu,
Nek i krv svoju prospe roda vrag,

Prokletstvo nek mu, ništeć pleme, trag,
Rastepe spomen, kano vjetar rosu!"

U stolac pao knez, poražen, blied,
Iz ruke čaša drkćuće mu pala,
Iz srca gorak proli mu se jed,
Te oči grozne krv mu zalijala.
Na grudi teškom glavom klonu nice,
I sakri rukam' obima si lice,
Zastenje bolno, ko da plakat briznu —
Ni jedna suza licem mu ne kliznu.
On hini samo, ko da suze lije, —
Za suze Kruvoj nikad znao nije.
Kroz ruke vreba, što li ljesi rade;
A kako vidje, da ih bies spopade,
I da im planu na Kohana gnjev:
Knez skoči, otkri lica divlji siev.
I zadrktali dugi, bieli vlasi,
Ko kad se morski zapjene talasi,
I crna duša na licu mu sine,
Ko more tmastim ponorom kad zine.
Iskoče oči, ko otrovne zmije, —
Na Kohana ko pandže ih urije,
Ko srce da će čupat mu iz prsi.
Svi bliede, ledni prolete ih srsi,
Obamiru im od strâ srca kruta,
Dok knez ne ciknu, briznuv jeda ljuta:

„Ha da te Perun! To je tvoja hvala?
Na dobročinstva, blagoslove moje,
Očinske brige, trude, nepokoje,
Ti — rigaš otrov, kano biesan pas?
Siroče — ja te odgojih od mala,
Posvetih tebi svaki žića čas,
Za tebe drktah, plakah, skrbih, radih,
U tebi starac opet se pomladih, —
I kćer ti dadoh, jedinu mi sreću,
A zašto, zašto? Da me ti prokuneš,
Da baciš u kal mog života svieću, —
Za tebe življah, — — da me u grob sunu!
Oh! držite me, klecam -- past ću -- mriet ću!
Al ne, ne! Jošte mrieti ne smiem, ne ću!
Vi ledne žile potecite biesom,
Vi slabe mišce nabreknite silom,
Ti srce, gromnim zakucaj mi bilom,
I srčbe svete užeži se triesom,
Da strašnu kaznu na tu neman sorim, —
I k jednu njega i sebe umorim!
Ti bježiš? Stani, kukavice, stani!
Pritecte, izlaz nek mu se zabrani,
Al pazte, jao, da ga tko ne rani!"

Svi ljesi navru, Kohana okruže,
Pest grče, il' ju za balčakom pruže,
I mnogi zveknu, mnogi sijevnu mač, —
Kad zadušen se nečij proču plač.

Na grudih Kohan prekrstio ruke
Te stoji miran usred vreve, buke.
U oku sjetan, bogoduh mu žar,
A bliedo lice blag mu poli čar.
Utihnu graja, mir se nadvi gluh,
Ko viši neki da tu lebdi duh.

„Sud nama, kneže, Svetovid će biti,
Pred njime nemož čine svoje kriti.
On znade, kakim ocem si mi bivo,
I kako otac poginu mi pravi —
To tajna tvoja al i božja zavi.
Nu ja je slutim, ah da slutim krivo!
Od onog časa prenu mi se duša,
Te strašne rieči od njekuda sluša,
Kad narod svoj si Niemcu izdat htio.
Tko prodati je domovinu vriedan,
U tome srce čovječje ne bije,
U toga grudih crn se pako krije,
Za toga strašan nije čin nijedan.
Ti plemstvo tražeć, rod izdaješ cio,
Da tudji rob, po svojem gaziš robu, —
Ti život svoj na svojih gradiš grobu.
Tko grob taj cieloj domovini sprema,
Taj s jednim samim milosrdja nema,
Ma bio otac, brat il prijatelj.
Ti bliediš? Poznaš rieči mojih cielj!
Al naroda mi ne ćeš ubit, kneže,

Dok zadnjim srce hlaptom mi još bije,
Dok zadnja kap u žilah mojih vrije,
Dok zadnji uzdah usta mi ne sveže!
Po narodu ću širom zemlje poći,
Kazivat svima, svigdje, danju, noći:
Da život nudeć, smrt im robsku snuješ,
Obećav sreću a lance im kuješ.
Na ustih liek, na umu otrov nosiš,
Njim suze siješ, da si biser kosiš.
Znaj, svu ću tvoju himbu odat puku,
Znaj, Niemcu nikad ne ćeš pružit ruku,
Ne, ne ćeš! izvan preko moga trupa.
Al pazi, sa mnom da ne legneš skupa!"

Sto grla riknu, sto mačeva sinu,
U Kohanove da se grudi rinu.
Al Kruvoj viknu, mači o tlih zveknu —
Pred knezom Vlasta polumrta kleknu,
Ko slomljen liljan pred olujnim nebom,
Ko diete ludo pred majčinom grebom,
Od niema groba da izprosi mrtvu.
Pred paklom ko da andjeo milost moli
Za jednu dušu, viečnim bolim žrtvu,
Na licu Vlasti tolike su boli,
I tako knezu koljena obuze.
U očima joj zatitrale suze:
U suzah tih joj zadnja — zadnja nada,
Ko zviezda, prije neg što s neba pada,

Pre neg što umre, milo, sjetno plane.
Knez rukom trgnu i djevicu rinu,
A Vlasta niema, smrtno blieda pane,
Ko zviezda, što u bezdnu pada tminu.

I mahnu knez, i svi odstupe ljesi,
A on lagano pram Kohana kroči,
Ko crna sjena pred njim se ukoči.
Iz očiju mu zloradost se kriesi,
A paklen posmieh lebdi mu na usnah,
Ko ponad groba žar vatrice noćne.
Sav bljednu Kohan od užasa grusna;
Skamenio ga te nemani moćne
Tajinstven pogled, niem i mrk i strašan,
Ko neizmieran crn i mukao grob,
Ko nesmiljena, tajna, grozna kob.
A ljesi pogled izmjenjuju plašan,
Tjeskobom srca, trepetom im biju,
Da nevidjeno sad će vidjet, mniju.
Knez rukom rame Kohanovo taknu,
I svoje lice posve k njegvom maknu.
Svi ljesi s groze odvrnuše oči,
Tko, da ne padne, o mač još se boči.
A da l' tko išta začu, išta vidje?
Ni čut ni vidjet ne bi ništa nidje.
I svak se pita, što se grozna zbilo?
Il samo nješto teško mu se snilo?
Al nije san, ta srce mu ne kuca,

Tjeskobom strašnom speta grud mu puca,
Ta sledjena se žilam' krv ne toči,
Iz groba ko da j' niko, leden, blied.
A nečujno, ko smrti što je dav,
I tiho, ko što zmija ciedi jed,
I kao što je vječna zaborav,
Knez Kruvoj nješto u Kohana šapnu.

I Kohan staja, ko biel grobni kamen.
Al u tren vreli znoj mu s čela kapnu,
U lice, oči udri krvav plamen, —
Nad knezom mača svog razmahnu blisak —
Tu nečij prodre očajni se vrisak, —
Te mač se knezu po nogama složi,
Ko triesak izpod stanovita klisa.
Ko andjeoska biela sjena s visa,
Ko mukom koreć svet poslanik boži,
Pred Kohanovim Vlasta očma sinu, —
Iz ruku mač mu ubojit izvinu.
Nad oči mu se magle mutne svele,
Niz lice suze potekle mu vrele,
Na koljena je uzdrhtana pao.
Nebeske duge lik mu ruke dao,
Na žarke, svietle privio ga grudi,
Nad oblak da ga proiznese hudi —
Al duga mu se rasplinula sjajna,
S njom nestalo je, a očajna

Na njega cieli srušio se sviet, —
A on još diše, još ne može mriet.

Iz dvora Kohan iščeznuo netom.
Sam ne zna kako, ni tko drugi znade.
Ko zduhom da se stvorio ukletom,
Nit vidje itko, kako se otkrade.
Al mjesec ga je opazio bieli,
I gavranu ga prokazao vranu,
Gdje na snieg Kohan kao mrtav panu.
Vran nad njim kruži, grakćuć se veseli,
I slieće da se plienom zakrvavi,
Al opet prhne, ko da što ga stravi,
Ko hripanje da plaši ga i jeca.
Al vjetar bujni trupa se ne leca,
Al vjetar mete, snieg se virom vije
I bielim plaštem Kohana pokrije,
Te bračnimi ga zagrljaji ovi
I mraznimi ga zaljuljuje snovi.

U dvoru nješto kneževu još zveči.
Da l' pune čaše, da l' okovi kruti?
Uz pune čaše bolno se ne ječi,
Nit uzdiže se čas, čas sdvojno šuti.
U lancih, vidiš, gdje se andjeo moli,
Al ne za svoje već za tudje boli,
Nu valjda oko suzno ti se muti:
To ne će valjda andjeo biti bieli,
Ta kako bi ga u okove speli?

II. TAJNE.

Podniemio se stari Kruvoj kneže
Sred puste, gluhe dvorane u stocu.
Na licu čas mu mirne ruke leže,
Čas mraznovrući otire si znoj —
U duši valjda krvav biesni boj.
A burne misli preo čela bježe,
I oči mutne, upale mu reže.
Al nješto viri iz očiju tmice, —
Ko pest iz groba bratoubojice.
Na žutom licu, nadvučenom borî
Strah, smjelost, pakost, zdvojnost, oholost
I svako čustvo, svaka divlja strast
U metežu se grozovitu bori.
Stubokom mu se duša sva prevrnu,
Ko more, kad zahuči k nebu crnu,
Te sve strahote iz dna mu provale,
Što u dubini sakrite su spale.

Što nevidovno čuvala mu duša,
Ko truplo grobna neizdajna tmuša;
Od dvaest lieta što je skrivo veo,

Što nitko nikad prozret ne mogaše,
Nit sam si dvaest lieta kazat smjeo, —
Sve sad pred dušom Kruvojevom staše.
Gle kako zuri tam u onaj nugo,
I vidi sada, što je prošlo dugo:

Na odru leži mrtva Dragomira,
Njoj bješe život kćeri rana smrt.
Za ženom s tuge Zaboj knez umira,
Kog očajanja leden taknu rt;
Uz dragi odar prikova ga tuga,
On pokojnicu grli i cieliva,
Al suho oko suze mu ne liva.
Unići ne smje dvorkinja ni sluga,
Ne trpi nikog, sve ga mrzi, boli;
Sam Kruvoj vjerni s njime tugu dieli,
Od njekad drug mu nad sve omiljeli.
A gleda l' Kruvoj, da mu jad utoli?
Na dragu da l' ga sjeća domovinu,
Gdje Zaboj posta najslavniji knez
Gdje skrši svaki s Niemcem ropski vez?
Da l' na junaštva, s kojih prvi slovi,
I rodu svome dade život novi?
Da za junaka takva tuga nije?
Ne, ne tješi ga, samo grudi bije,
Sve huče, klima glavom, ruke lomi —
Sam zdvajajući zdvojnost kneza hrani
Pak kadšto pogled na njega okomi

Potajan, zloslut, ko da nješto kani.
Sav shrvan, smlavljen bolom Zaboj pade.
Ko brižna mati Kruvoj kneza diže,
I smućen zdvojno propitkivat stade,
A knez mu sjetno lieka proseć miže.
Iz njedra Kruvoj kapi crne maši,
Što dugo tu ih za Zaboja krio.
Strjelimce mu ih medju usne slio,
Blijedeć, drhćuć, kao da se plaši,
Ko otrov da je to, ne lijek bio.
Al knez mu baci pogled blag i mio
I vjernu haran pritisne mu ruku.
Liek odmah svu mu utišao muku,
Ne ćuti boli, tako mu je lako
Al što je, sklopiv oči, plako, plako?
A Kruvoj čeka, suze dok presanu,
Grčevito mu pipa ruke ledne,
I gleda, gleda, kako smrtno bljedne,
I sluša, kako bilo knezu stalo.
Tad Kruvojevo oko zasijalo,
Od slasti zvjerske grozničavo planu,
I pale vedje Zaboju uzvrne
I vidi gdje mu zadnja iskra trne . . . .
Zapiljiv pogled u staklene oči,
Ko zmija Kruvoj osoviv se skoči:
„Knez Zaboj ode, sad je Kruvoj knez!“ —
Odmilje Kruvoj po hodniku tavnu,
Za potajnimi negdje vrati zginu.

Tu kroza bliedu vidi polutminu,
U muku gdje gorostas stoji stavnu:
Prisusretne ga, valjda su se znali:
Niz šiju vlasi crljeni mu pali,
Potkrvljen obruč čelom mu se svija,
Na prsima mu golem oklop sija;
Da l' za njim kamen, da li srce bije,
To ne znaš, al znaš, Slavjanin da nije.
I miže Kruvoj, za njim drugi miže
Te jedan drugom tiho se približe —
Zasievaše im oči, pune biesa,
Podadoše si ruke, ko dva triesa,
Što sa dva kraja prekinu nebesa.
U dvoranu se vrati Kruvoj mukom
Lagano opet prikuči se odru.
Al samrtni mu zoni srce prodru,
Gdje vidje, Zaboj kako bielo bulji,
Ko užasno da kori prijatelja
I ko da za njim ruke pruža i dulji.
Od stiene Kruvoj sjena posta bjelja,
Te crnim plaštem sakrio si lice,
Od pečali se stropoštao nice.
Ah jao, što je učinio s knezom!
Koj srce, dušu povjeravo njemu,
Koj drug ne knez, mu bješe ,brat u svemu,
Koj najsladjom ga k sebi sputo svezom —
A Kruvoj — što je počinio kleti!
Al ne, ne! Kruvoj — on se samo sveti!

Knez — srce mu je pogazio nogom,
I zavadio s ljudstvom, sobom, bogom.
Kad najdraže mu oteo na svietu, —
A Kruvoj nije niti pisnut smio.
Od straha boli ni spomenut htio,
Tih, zguren, snižen, ravan podlu psetu!
Kad Zaboj Niemce protjerao prieko, —
I Kruvoj s ženom rastati se moro,
Sa Hemom, što mu Durink dao skoro,
Te k ocu kćer je vratio daleko.
Pred Zabojem bi Kruvoj bio kleko
I molio ga, da mu dragu pusti,
Al rječce nije smio da izusti,
Jer znaše knežev proti Niemcem bies.
I on je gledo, gdje mu ide Hema,
A zamukla mu usta bila niema —
Sam sreći si je moro biti lies!
Sav vijek je bio knežev rob i pas —
Al osvete je sada došo čas!
Sad, sad je teške lance raskršio,
I mrtav taj je, komu rob je bio.
Sad nema više tog Zaboja kneza,
Sad, sad se davni u njem gnjev razveza.
Sad slobodna se jednom grud nadima!
Da sto života u Zaboju ima,
Još stoput bi mu otrov piti dao,
Što u srcu je viekom sabirao, —
Još nogom bi mu poplesao trup,

U jedan grozan zgnječio ga kup,
Sve žile bi mu nokti rastrgao, —
I djecu, kojoj život Zaboj dao,
O kamenu bi podu rastreskao!
Ta Kruvoj djece imat nije smio,
Hu, proklet koj ga s ženom rastavio! —
Bijesan Kruvoj zapjeni se krvi,
I hoće trup da knežev jošte smrvi,
I hoće sitnu djecu da potraži,
Al besvjesna ga oborila tama,
Razabravši se, bies mu se utaži,
I mahnitoga nestalo mu plama.
Tišina svuda po dvorani mrtva,
Na odru jedna, uza nj druga žrtva —
U grobnici je niemoj Kruvoj sam.
Ohladnio je, ludila ga sram,
Budućnost mudro smišljati je sjeo
I plesti činu zaboravni veo.
Te mozgajući sjedi, dugo, dugo,
Sad jedno misli, a sad opet drugo.
Već suton pade, mrak je dubok veće,
Već nebo svoje použgalo svieće.
Tad istom Kruvoj nasmjehnut se smjeo
I pljesnut rukom — sve je dobro spleo.
Izašav Kruvoj iz dvorane nieme
K svom neznanom se tiho drugu vrati.
Tu šapćuć dugo zabave se vrieme
Te pomno rieči jedan drugog prati.

Pak Kruvoj kadšto pozaklima glavom,
I prepane se ko pred noćnom stravom;
Al smieh ga opet razvedri utajan
Te proz mrak smjelo pogled plane sjajan.
To valjda zbore o visokoj časti?
O kneževstvu, il osvetnoj o slasti?
Al tko bi mogo razgovor im znati,
Kad stranca nitko nit vidio doći,
Nit gledao, gdje Kruvoj gluhom noći
Iz dvora njekud neznanoga prati
I zamotak mu uručuje bieli?
I tko da znade, kuda tudjin mače,
I što mu jadno ispod plašta cvieli,
Ko diete da se tek rodjeno plače?
Ni tko ga sreta, ne zna, što je, tko je.
Al uklanja se — valjda ga se boje.
Po ostruzi mu mač zvekćući bije,
Na glavi teška kaciga 'se sije,
Na grudih oklop gvozdeni mu zveči.
A kako oči grozne valja i prieči,
Posumnjati ćeš, što mu oklop krije,
Da l' srce, kamen, il' otrovne zmije, —
Al sumnjat ne ćeš, Slavjanin da nije. —
Tri liesa Kruvoj pokopao vajna,
Do roditelja novorodjenicu, —
U dvaju liesih sakrita je tajna.

Sav narod plače. Na Kruvoja licu
Bol najveća je, besuzna i niema.
Tko pokojnike oplakivat staje,
Protuži opet, videć njegve vaje.
Još spomen vječan Kruvoj knezu sprema:
Sred stolnog grada diže spomenik,
Od mjeda knežev na konjicu lik.
Dok kov je dušu mrtvog kneza skrio,
Na priestol knežev živ je Kruvoj sio.
Vas kolik narod predao mu vladu,
Da l' u njeg vjeru imao i nadu,
Da l' njemačke mu na granici čete
Ko nečja strava pogibelju priete. —
Tri ljeta Kruvoj kneževao veće,
Ne našo nikad pokoja ni sreće.
S daleka svieta ne vraća se Hema,
On traži svuda, al je nema, nema.
A mjesto drage Durink njemu doni
Djevojče krasno, troljetnicu sitnu,
Prozračak sunca u prozorju kitnu,
Andjeosku pjesmu, što s daleka zvoni,
Trak zviezde, što se u grud cvietka skriva,
Tihano nebo, što u moru pliva,
Biserak rosni, što no lier cjeliva, —
Nek paklena mu bude iskra blieda,
Iz groba mukli glas, i kaplja jeda,
Nek uviek srčbu u srcu mu njeti,
Nek još u njojzi mrtvima se sveti! —

I petnaest ljeta prohujalo letom,
U dvoru Vlasta s Kohanom odraste
U djetinjskome milovanju svetom.
Već strule tajne sred grobnice tmaste,
I Kruvojeva srca u dubini
Već prošasti su zakopani čini.
Nad njima novi, crniji se rode,
Za uviek davne da sakriju zgode.
On svedjer s Niemci pazio se liepo,
Pa tajne želje vršio im sliepo,
I ljehe svoje izmirivo s njimi,
Te s vitezi su mnogi pobratimi.
Već kneževski mu čvrsto staja priesto, —
Duh Zabojev je u Bodrica nesto.
Još Kohana je, Zabojeva sina,
Dan na dan jače pritezao k sebi,
Nek ljubavna ga zasliepi žestina,
Da otac u njem uskrsnuo ne bi.
A bukteć plamen ljubavi beskrajne
Sve jače Vlastu i Kohana hvata,
Kad jedno drugom baci oči sjajne,
Il' žara puno pada oko vrata,
Il' šapće gugut slatki, umioni,
Il' suze s milja neizmjerna roni,
Tad osvetničke Kruvoj kuša slasti
Nit ljubavne im ne ustavlja strasti.
A kad pred njime Kohan suzan pade,
Da Vlastinu mu otac ruku dade,

U srcu zlorad orio mu smieh,
Ko paklom, kad se strašan čini grieh.
Tad dodje svadbe davno smišljen dan.
Sad Kruvoj bies će svršit osvetan:
I narod Niemcu postati će rob,
I dvoje dragih crna stići kob,
I Kruvoj za viek utvrdit si vlast.
Jur srka Kruvoj svoju tajnu slast,
Do cilja stiže zlotvorni mu viek,
A sad — sad Kohan zakrči mu tek.
Zavirio je u srca mu noć,
Probudio mu straha usnuvšega moć,
Razriešiti će strašnih tajna muk,
Sav bodrički će na njeg dići puk,
Za grozne čine bit će grozan sud,
Na opak život bit će konac hud!

Sva prošlost crna pred Kruvojem stoji,
Svih tajna slike oživjele broji,
Sve žrtve pred njim uzkrsnule leže —
Od strave srce ledno mu se steže.
Gasnuće oko užasno mu zuri,
Ko paklen potok znoj na ćelu žeže
I zmijskim plazom preo lica curi.
Uz mrtve pred njim stoji žrtva živa:
U gnjevu svetu Kohan, strašan, blied
A za njim puka nepregledan red.
Svim Kohan tajne zlotvorne otkriva,

Ko plamen mač na svaku pruža prst.
Zadrhta Kruvoj kano suha trst,
Na koljena će slomljen, satrt past. —
Al opet zvjerska oživi ga strast.
Od mahnitosti grud mu kipeć hripi,
Zub zapjenjen mu krvlju divlje škripi,
Nabrekla jedom lica mu zasive —
Te srne napred, prsti mu se krive,
I stište šake ko da nješto davi . . .
Al sam si ruke nokti zakrvavi,
Od ljuta bola grozovito rikne —
Pred njime žrtve, Kohan, puk iznikne.
U grohot Kruvoj osviestiv se puče —
Odjeknu stiene, a pak nieme muče.

Sad smiren Kruvoj sjedi tih i niem,
Ko siva noć nad snježnim prostorjem,
Nad gluhim, crnim bezdnom more mirno.
Zna, srce da mu kruto neprozirno
Tišinom lica uviek bješe skrito,
Da Zaboj ništa u njem nije čito,
Ni, sam bezazlen, njegvu himbu pozno,
Za prijateljstvo držo ropstvo grozno.
Zna, blagost da mu uviek velom bjaše,
U oku milje, kad bi htio, sjaše,
Il' sućut dobra, krotkost, suze, sjeta;
Da svaku krinku himba brzopleta
U zgodan čas bi navukla mu spretnu.

Pak ludi Kohan da ga odgonetnu?
To djetinjast, to varav bješe strah,
To nemirne mu sviesti privid plah.
Dä, tajne njegve jedan samo znade;
Nu od njeg Kruvoj straha ne imade.
Ta duša im je jedna, jedni čini,
Odavna ista volja ih sjedini.
Ta Bodricim su skupa lance krute,
Neraskidne i vječne sakovali,
Zakalili ih jedom svojih duša, —
Pa Kohan da ih raskinuti kuša?
Za vazda tomu svezana su usta,
Bez duše prsa njegova su pusta.
Razdvojio mu Kruvoj srce živo,
I jednom riečju stvorio ga grobom,
Utamničene drage il' sestre robom —
Pak što bi puku takav trup otkrivo?!

Zabieli mjesec, zvjezdice zatrepte.
U tihu noć iz grada Kruvoj gleda,
A krute oči nekog smotrit hlepte.
Baš tužno titra blištеć iskra blieda
Iz smrzla sniega bezbrojnih kristala,
Ko zemlja da se suzom posipala.
S daljine gluhe primiče se sjena,
Očajnik noćni, srca ubijena.
Poposta časom, pak se kreće bliže,
Dok crnu gradu pod zidove stiže.

Pod jedne kule oknom se ukoči,
I brižne k njemu uzvijava oči.
Za onim oknom andjeo njegov biva.
Al što se krije, ter se ne kaziva?
Ah, zar ju veće hladan grob pokriva?
U suzah strašne boli ona pliva.
Ah, blago tomu, koga suze tješe
Te okova ga nieme tuge rieše,
Al teško, koga tihi zgara plamen!
Pod oknom svu noć čudna leži nješto,
Svak mislio bi, da je crni kamen;
Al Kruvoj okom zlorad je zabliešto —
On zna, da opet ljubovnik je mamen.

I mine noć, za danom mine dan;
Okopnje snieg, te zimni ode san.
Ovjenčan sjajem Vesnin sine lik,
U modra neba rizi milolik.
Od sunčanijeh zraka vienac svijen
I cvieća dahom mirisnim oblijen
Zorolika sa čela Vesna smetnu,
I polaže ga na zemljicu sjetnu.
Oživi rieka smržnjen žubor mio.
Te srebren talas zaromoni ti'o.
Cvijetak razvi miloduhe grudi,
Zelene šume duša se probudi:
Piev milotužan biljiše slavulja.
A lahor klasje rosokitno ljulja,

Ko majka pjesmom u koljevci čedo.
Kmet strni bujne obilazi vesô;
Pak nebu pogled haran bi uzneso,
Te sklopiv ruke za ševom bi gledo.
U jesen zadnju, kad je sjeme sio,
Za budući je plod zabrinut prêdo.
Da l' ne će hrupit Niemac pustolov,
Te gazit strni, otet kruh i krov,
Umorit ženu, odvest djecu dragu,
Na vlastitom ga zasužnjiti pragu, —
Uz sjeme tad mu vrela suza kanû.
Sad vidi njivu bogom sačuvanu,
Iz zemlje sjeme niknulo mu bujno,
A s njim i — suza, ona ševa hitra,
Što krilci bijuć tam u visu titra,
Te lije glasa more čarostrujno,
Sa sunčanim što zrakama se sliva,
I valom harnim boži skut cjeliva!

U nebo kmetu zaronilo oko.
Beskrajnim sjajem utonula duša
Nebeskog mira blage glase sluša —
Te srce mu se pružilo široko.
Zanesen grli božji vasmir cieli,
Za stvorak svaki bogu milo moli,
Da blag ga čuva, ne da da se cvieli,
A ucvieljenom da utiša boli.
Sav razdragan sa sitnom šapće travkom,

I nježno s drobnim razgovara mravkom,
I svenut suzom rosio bi cviet,
Pod nogom crvku ne bi dao mriet.
Ta sve je dobrog Bjeloboga stvor,
Nebeski sve je dao dobrotvor,
Na njegvu krilu sviet počiva cieli,
On ljubav svemu, svemu stvoru dieli!
Pak ćovjek da se s čovjekom ne ljubi,
Da jedan drugom sreću, život gubi?
Ta svi su jedni, svi su brat uz brata,
Sve neka mir i ljubav obuhvata!
I tudjin neznan drag je kmetu gost;
Sve njemu daje, a sam glodje kost,
Al milo sja mu oko golubinje,
Od sreće srce plače mu djetinje,
Ta on je dobar, kano vedar dan,
Ta on je nevin, ko djetinji san,
Ta naše zemlje on je krotki sin,
Ta on je naš, ta on je — Slavjanin! —

Po kneževini raznosi se glas,
Da stalna mira nadolazi čas,
Da Niemac pruža saveznicu ruku,
Mir, zaklon, sreću bodričkomu puku.
Svud diljem, širom obilaze ljesi
I zbore svakom, svagda, gdje se desi,
Da Niemac, znajuć Bodrice junake,
Za uviek kavge odriče se svake,

U slozi s njima susjedovat želi,
Da sve im rane zadane zacieli.
S veseljem sluša milokrvni rod, —
Ne ćuti guje otrovnice hod.
A tko se sjeti oskvrnute žene,
Na njemškom koplju djece nabodene
I njemškim ognjem poharane kuće,
Pak srce gnjevom vrisne mu kipuće,
Otaca kosti pohuliti ne da
Te grči pest na ljeha lica blieda,
Il miran, ohol prezirno ih gleda
Il ide od njih, nit im varke sluša; —
Taj sreću sveze gorko prije kuša:
Taj netom njekud nestane bez traga
Il pane smaknut od zasjedna vraga
Il požar koban sve mu blago shara
Te mora prosjak svietom da tumara.
U tamnicu da zirnut možeš tajnu
I mučenika vidjet borbu skrajnu,
Ah reklo bi ti umiruće oko
I uzdisanje bolno i duboko,
Kolika da je onaj savez sreća!
Da vidiš trupla u polju ležeća,
U mrtvom licu bol za djecom, ženom,
U oku ti bi čito otvorenom,
Da savez taj je sreća neprecjena.
Da vidiš pogled oka orošena
Prognanik što ga dragoj domovini

Siromah svraća tvrdoj u tudjini;
Da čuješ hlapat bolnog srca burni,
Da gledaš suza gorcieh potok žurni,
Zar ne bi reko, da na svietu veće
Od one sveze ne imade sreće?
Ah, ti bi reko, al bi reko krivo!
Ta srce tvoje, čisto, dobrostivo,
Ne sluti, tko je onieh uzrok jada.
Al da znaš, zašto tolko duša strada, —
Uzkipjele bi osvetom ti grudi,
Sav narod ti bi trgo, da se budi,
Da satre listom izdajice klete,
Što snuju propast otačbine svete!
Al kako da znaš, ta ti nisi čovjek,
Ta ti si kmet, na ropstvo stvoren do viek
Ponižen, zgažen, progonjeno zviere,
Odsudjen, da te ljeh na muke dere.
A prijatelja nikog, nikog nemaš,
Tko da ti kaže, da si ropstvo spremaš;
A koga imaš, otaj sam tvoj nije;
Po narodu se taj ko sjena vuče,
I sluša ljehe, kako lažno buče
I gleda kmetu kako oko sije,
Pa ipak blieda njegva usta muče, —
Ta ubijeno srce mu ne bije.
Al da je srce strunulo u prah,
Na taku pakost, licemjerstvo tako,
Gdje čistim nebom crn se gradi pako,

Oživit bi ga moro božji dah,
Razgorit pepeo u plamenit siev!
Gledj onoj sjeni u očiju gnjev,
Gle kako silno diže joj se grud,
I usne drhću ko na strašan sud;
Pak začuj netom očajani klik,
U smrtnoj gle bljedoći onaj lik,
I suza krupni, niemi, rietki tok,
I kako srta satrt nesretnik
Te usta bolan sapinje mu muk,
I gleda niem, gdje dobri, blagi puk
U propast vodi lažni krvolok, —
Pak da ne misliš, da u onoj sjeni
Ne bjesne jadi nikad nečuveni!
Kad suton pane, kad zamrači noć,
Ta sjena spješi k crnom gradu doć.
Pod jedne kule oknom se ukoči
I čezne, jedan pogled da uoči,
Ko duša, što u vječne boli kraju
Na vječne boli odsudjena grezne,
Bez suza, nieme oči diže k raju,
Bez nade uviek, ipak uviek čezne,
U beskrajni da boli njenih mrak
Milostiv jedan s neba pane trak, —
Al smilovanja nikad nema, nema;
Pod oknom tako sjena čeka niema,
Neuslišana pak na zemlju pada,
U bezdnu gine neizmjerna jada . . .

Al' s okna sad se ruke pruže biele,
Što gvozdene su krute negve spele,
Te k niemim drkćuć nebesim se koče.
A proz mrak suze niz kulu se toče,
Zvjezdovnim sjajem čas prosieku tminu,
U mraku opet isčeznu i zginu. —

U tuzi dan za danom lien se vuče;
A varke sve već Bodrice okuže.
Za dana dva će savez da zaključe,
U vieću Niemcu desnicu da pruže.

Na modrom visu zviezde opet sjaju,
Ko molitve da nieme šaputaju.
Pod kulu stope vične koracaju.
U grmu kadšto nješto tajno šušne
Il nješto kano goli mač zabljesne,
Te sjena staje, proz mrak plaho slušne,
Il oči napev u grm tmasti viri.
Al opet stupa te se poumiri:
Ta vjetrov ćuh, ta sjaj je rose kriesne.
Na dragu Kohan zadnjoč noćas čeka,
Ne dodje l', — sudba stignula ju prieka,
Ah, ne dodje li sada, to je — mrtva,
Krvnika svog i groznog oca žrtva!
Da samo dodje, samo pogled baci,
Uskrsnulo bi srce njegvim traci!
Oživila bi očajana duša,

Da samo jednu, jednu rječcu sluša.
Ah, sad da dodje! samo jednoč dodje!

I nema je. I ponoć gluha prodje —
Na oknu blieda sjena se zabieli.
Protrne Kohan, a pak žila svaka
Zaigra rajskog dirnuta od traka,
Na oči suza teknu potok vreli.
Sav drhćuć, blažen na koljena pao,
Uskrsla srca hlapat zakucao.
On začaran je dugo, dugo stao,
A nad njim andjeo rajskim čarom sjao.

KOHAN.

Ti, ti si, draga! Svaka krvce kaplja
I svaki živac, sitna žila svaka,
I cielog bića i najmanja mraka
U raskošju se beskrajnom rastaplja,
Te kliče burno: ti si, dušo, ti si!
Ti srce mrtvo opet mi uskrisi,
Iz njega ćut se svaki k tebi visi,
I ko u kapih nebrojenih rose
U svakoj sunce zorom zasjalo se,
Svak ćut mi tako kliče: ti si, ti si!
O Vlasto draga, sjaj mi zgora, sjaj,
U pako duše lij mi čisti raj!
Al noć je tamna, gluh nas dieli mrak,
Kroz oblak ne sja mjesečine trak.

Ah ne vidim te, ne mogu te čuti,
Tek srce moje blaženo te sluti.
Daj molbu čiste k bogu pošlji duše,
I uzdah ljubavni u one vise.
Na sjaj će s neba sjaj odsjevnuti se,
Kroz one guste prodrieti će tmuše, —
Da zlatnu kosu vidim, mile oči,
I usnâ gondže, liljan lice bielo,
Nevinost grudi, andjeosko čelo,
U moru slasti nek mi duh utone,
Ko zviezda, štono u skut mora klone.
Ah, što je mjesec zasjo! Nek utrne,
Nek vječna tmina cio sviet zagrne!
Što gledam!! To je duh, to mrtve slika'
To andjela je sjena bljedolika,
U bezdno što je vječnih boli pao,
Te umro tamo, za viek umro, jao!
Iz groba ti si blieda Vlaste sjena,
Od oca kruta ti si ubijena!
Ja puku nisam odo ništa, ništa,
Za život tvoj me strah i trepet tišta,
Na grožnje oca ja sam uviek mučo,
U bolnom srcu tajnu sam zaključo!
Ta šapnuo mi Kruvoj, ljuta zmija:
Rieč jedna moja — tebe da ubija.
Ja mučah, trpih — a on tebe ubi!...
Al sjena stoji, s okna se ne gubi —
Oh! morda živi, morda sjena nije,

Za mene još joj morda srce bije!
O Vlasto draga, usne daj otvori,
Prozbori rječcu samo, o prozbori!...
Al sve je tiho, glasa nije čuti —
Još sjena stoji, još ko mrtva šuti.
O bože! zviezda sjajnih glas mi daj,
Kiem k tebi šapće tihi njihov sjaj,
Daj djetinje mi molitve niem zvuk,
Daj glas mi, kiem nebeske duge luk
Navješta zemlji rasplakanoj spas,
Daj razgovora mrtvih duša glas,
Daj šapat cvieća, štono kiti grob, —
Da sve to skupim, takvim glasom šanem,
Da onu sjenu na rieč jednu ganem,
Da doznam smrti il života kob!
Ah! kakva iskra na čelo mi pala?
I opet, — opet — ko zviezda zasjala...
Ti plačeš, ti nada mnom suze liješ,
Ti nisi mrtva sjena, ti — ti živiješ,
Ti živiješ, plačeš, — ti me ljubiš toli,
I neizmjerno s neizmjernom boli!
O dodji k meni, sidji, dušo, doli,
Iz uze tvoje sa mnom bježi, bježi!
Što vidim? Lanci još ti stežu ruke...
Ah! uteć nemož iz okrutne muke —
I sakrivena straža na nas reži —
O pruži ruke, k sebi me privuci,
Pomozi, svjetuj moje duše muci!

Za tobom srce beskrajno mi teži —
Za tvojih ruku rajskim zagrljajem,
Za tvojih očju ljubavnijem sjajem,
Za tvoga srca uzdrhtanim hlaptom,
Za tvojih usnâ cjelovnijem šaptom!

VLASTA.

O dragi! Jednu riečcu samo čuj,
Al u njoj mi je ciele duše zuj!
Kad sjutra opet tiha pane noć,
Gdje stojiš, na to mjesto ti ćeš doć.
Tu leži kamen, a za njim su vrata,
Što potajno do tvoga vode zlata.
O dodji, dodji! Da ti na grud hrlim,
Da rukama te drhćućim zagrlim,
Nek jedna bude zvjezdno nebo gori,
A druga drugo zvjezdano u moru!
Na tvojem srcu srce nek mi zbori
U tihe zviezde sjajnom razgovoru,
Na grudih mora tiha što počiva!
Nek s tvojom dušom duša mi se sliva!
O dodji, da ti rječcu jednu šanem,
U tebe dušu cjelovom izdanem!

KOHAN.

O dušo draga, ja ću doći, doći,
Do grudih tvojih s ovog svieta poći!

U cjelov tvoj mi duša neka zgine,
Ko rosa, što na traku sunca pline,
Ko ševa, što se u vis modri vije,
Ko molitva, što u nebu se skrije! —

U noćni muk se za čas sve izgubi —
Al s grada paklen nečij ori smieh:
„Ha! sjutra sestra brata će da ljubi!"
Sve nebo zacrni ko strašan grieh.

III. LILJANI.

U osvitnome zemlja sierku sjaje,
Sunašce žarko, dragoga si čaje.
Bjelorujno joj lice cviećem rudi,
Zelenih strni svila krije grudi,
Što lahorom se tihim talasaju,
I rosnih kapi ogrljajem sjaju.
A rieka žile romone joj bujno
Te biju strujno i dalekočujno.
Iz duše misli iščezle djetinje
Tê zviezde sitne s visa modra, tija,
Te svod nebeski vedar se razvija,
Da primi sunce, jedino milinje.
U susret njemu zemlja uzdah šilja,
Tu ševu, što se s pjesmom u vis vije,
A sunce vraća cjelov rajskog milja,
Tu rujnu zoru, neka dragoj sije.
I sinu dragi, sunce se zazlati —
Sva zemlja sjajnim trepetom zaplinu,
Bez broja rosom pogled dragom vrati,
U svakoj odsiev njegvih očju sinu.
Milosklad glasa bezbrojnih zazvoni,

I prama suncu strujno zaromoni.
Sav trepet duše draga s dragim spaja,
U moru pjeva grle se i sjaja!

Al ima ljepša od te drage draga.
U većem sjaju oko njeno pliva,
I punije joj srce rajskog blaga.
Da dragog jednoč grli i cjeliva!

U slatkom Vlasta s okna gleda muku,
Nasloniv lice o bijelu ruku,
Ko ruža da se k snježnom lieru skloni;
Na ruci lanac više joj ne zvoni.
Sa zlatom pramâ sunčan trak se sliva
A usnâ dah joj cvieća dah cjeliva,
U oku modro nebo se ogleda,
Ko andjeo čuvar u snu tiha čeda.
Bijele grudi svjetlo joj obliva,
Ko miso dragog na njih da počiva,
Ko andjeo da ih krilom bielim krije.
A duša rajskim trepetom joj sije,
Ko drhtav talas, mjesec što prosieva, —
Sva dragog duša dušu joj razgrieva.
Kad rosan biser iz daleka blisne,
Kad slavulj pjesmu milu zabiljisne,
Tad uzdrhtano srce šapne Vlasti;
Ah on! to ide on, to ide on!
Kad lišćem šušne lahor umion,

Od blize grud joj ustrepeće slasti
Te sluteć zbori: on, to ide, on!
Raj njezin. njezin vasmir vasion!
Kad miomiris cvieća ju oblije,
Te razdragano srce bujeć bije,
S milote sva se rastaplja ljubezne,
Za dragim draga gori, gine, čezne!
Za njegvih ruku rajskim zagrljajem,
Za njegvih očju ljubavnijem sjajem,
Za njegvog srca uzdrhtanim hlaptom,
Za njegvih usna cjelovnijem šaptom.

Još ne ide dragi, još je bieli dan,
Još nije pao tihi, tamni san.
Kad plašt se crne porazvine noći,
Oh tad će doći, tad će dragi doći!

Za modrom već se sunce krije gorom
I zapadnom ju ovjenčava zorom.
I gine sunce, trak za trakom gine,
Ko djevičanskog vienca da je sjaj,
Ko andjeo da pušta zemski kraj.
Iz duše Vlasti trak za trakom pline,
Pootvara joj otajstven se raj.
Jur zašlo sunce, suton se raskrilja,
Jur večernjica titrajuć zasije,
Za suncem gleda puna tiha milja.
U duši Vlasti sjajan trepet bije,

Omamljuje ju groznosladak mrak, —
Zaliven suzom očica joj trak.

O sidji slatka, tajanstvena noći.
U tvojoj svetoj, čarobnoj tihoći,
S drhćućim, vlažnim mjesečine trakom,
Što s bliedećim se ginuć grli mrakom,
Tihane vise trepećuć pokriva,
U snivajući dol se s visa sliva!
O dodji, noći, s lahorenjem bajnim,
Što cvieće šaptom milo ljulja tajnim,
Te grleć grud mu ljubazno šaputa
I mirisne mu rječce stresa iz skuta.
O dodji, noći, s tvoje rose ljeskom,
Što svodu tiho ispada nebeskom,
Te dol i vis biserci sjajni kriju,
Ko andjeoske da se misli siju.
O dodji, noći, s tvog otajstva čarom,
O dodji sjajna s tvojih zviezda žarom,
Nek štitom božim dvoma dragih sjaje,
Nek ljubavne im prve zagrljaje
Zvjezdovnim plaštem čuva i pokriva
I s cjelovima njihovim se sliva!
O dodji tiha, tajna, sveta noći,
O dodji, tad će i on, — i on doći.

Za nebom Vlasti otelo se oko,
U njemu tone pogled joj duboko,

Te roni, roni u beskrajne vise,
Ko molitvica u njih niema skri se.
Ko zviezda za čas iz neba se vrati.
I za čas more zviezda stalo sjati.

Nad zemljom mjesec stere pokrov beo,
Ko djevi da je biel mrtvački veo.
A pruga zviezda ponad nje se svila,
To andjela su sjajna pala krila,
Što plačući je zemlju preklopio,
Ah zemlju, gdje je narod poginuo!
S tišine lahor kadšto dahne tio,
Ko uzdah da se umirućeg čuo.
Dolinom potok žalobno žubori,
Ko zadnja suza kad na licu gori.
Tu tamni vrh i neba rub se ljube,
Ko gavran da je crn nad trupom pao.
Spod ruba bljesak kadšto zasijao.
Ko smrtan nož, pod plaštem što se skriva.
U mraku tamo kućerci se gube,
A tu ih mjesec bljedilom pokriva,
Nad grobnim ko da mogilama sniva.

Na nebu zviezde plačno, tužno blište —
To slavjanskog su puka tužne duše,
Što slute, da će ostavit nebište,
Da zlotvori će s visa da ih ruše,
Gdje u slobodi tečaj vrše sjajan

I boži priesto harnim kruže tekom.
U ropstva jaz će pasti, dubok, vajan,
Ah past će dolje, zginut tamo viekom!
Ko kriesnice će tiho tinjat samo,
Ah, svačja noga gazit će ih tamo;
Na groblju slavskom bit će suze rosne,
Igràljka tužna bure nemilosne!
Od zviezde k zviezdi šapat prhnu tajan,
Zašapta bolno zvjezdan zbor beskrajan.
Sve zviezde jednu zvjezdicu opkole,
I trepte ko da milost od nje mole,
Pred sestricom si ko da suze liju,
Oj tako milo, tako tužno siju,
I biserne joj traka riečce šilju.
Sve njezinom se utiču okrilju,
Sve od nje život, spas, slobodu mole,
Nek svojim bolom njim otkupi bole.

Na nebu šapat Vlasta sluša, sluša —
Sva s užasa joj protrnula duša.
Sve misli joj se jedna k drugoj kriju,
Ko cvieće, mrazni vjetri kad zaviju.
Od čuda Vlasta sva se omramori —
Na licu svjetlo čarobno joj gori,
Ko andjeoski da je kamen kip.
Oživi za čas te u tili hip
Niz lice suza rieka se obori
I bisernim se tokom tiho vije.

U suzah tih — svih zviezda trepet sije,
I mjesec zrake u njih kupa bliede,
Ko tude da ih posvetiti grede.
Svet, tajanstven je suza njenih sjaj:
U njemu boži utopi se raj,
U svjetlu tom andjelske duše rone,
U struji toj nebeski zbori zvone.
Iz oka Vlasta takve suze lije,
Iz duše k bogu molitva se vije;
Za milione ona diže glas,
Za milione moli milost, spas.
Nek milione ropska kob umine.
I još za jednu dušu ona moli,
Neumirenu s neumirnom boli.

Sa neba zviezda jedna padom šine —
Od liera miris lahoreći dane —
A Vlasta vriskom umirućim pane.

Za časak usta, al ne živa više,
Ne živa, ipak napred stupa i diše.
U baštu slazi, gdjeno cvate lier,
U bašti k lierom svoj upravlja smjer.

Ko liljan biel medj liljani se šeće,
Na snježni vrat im snježnu ruku meće,
Te mirno trga, lier za lierom bere,
U cvietak svaki po suzicu stere,

U liljanovih grudih suza blista,
Ko u nje da je duša pala čista.
I nabrav liera punu rukovjet,
Uzvinuv oči na taj krasni sviet,
Sve gleda zviezdâ mili, čarni sjaj —
Svog dragog oči u tih zviezdah gleda,
Ah njegve oči kob joj vidjet ne da!
I sluša lahor, vrući uzdisaj,
I pije miris cvieća, slatki dah,
I sluša rosu s ruže tiho kapat —
Ah, njegvih usna ne će slušat šapat,
Ah, njegvih usna nikad ljubit ne će!
Iz bašte Vlasta tihim krokom šeće —
Još zadnji pogled na taj svijet baci.
U dušu joj se svi mu sliju traci,
Te u njih srce dragog svoga grli, —
Ah, njega nikad ne će grlit veće,
Ah, nikad, nikad vidjeti ga ne će!
[Iz bašte Vlasta brzim krokom hrli,
U tamnicu se, tihu sobu vrati,
I zatvori ju prozori i vrati.
Ni dašak u nju ne dopire zraka —
Ah, to je njezin lies, to njena raka!

U zlatnu žaru djene liljan-cvieće,
Svadbeno na se bielo ruho meće,
Na djevičansko tad se spusti lože,
I sklopi oči — smiluj joj se bože!

Iz liljan-cvieća miris se izliva,
I kružeć stvara lake, biele slike,
Andjelke suzne, sjajne, bljedolike.
Već more vala mirisavih pliva . . .
Andjeosko se kolo iz njih diže,
I prama Vlasti pliva bliže, bliže,
Te s pjesmom rajskom oko nje se vije.
Sve brže kolo andjela se toči,
Dražesnije sve lice im se sije,
Umiljnije sve na nju gledju oči — — —
I već za bielu ručicu je shvati,
U vise neba sobom je uznese.
Bez kraja more svjetla stalo sjati,
Bez broja vječne luči tu se kriese.
U sjaja vale oko Vlasti tone —
Ah jedno u njih zgledat čezne lice,
Al zalud, zalud svud joj oči rone — —
I već joj pale teške trepavice.
Pak pruža ruke iz tog mora sjajna,
Na doljni sviet prek prostora beskrajna
Za jednim grudma ruke pružat želi —
Al neizmjeran svjetla kraj ih dieli,
Al teška ruka već se dići ne da.
Ah, samo svjetlo, svjetlo ona gleda,
Bez kraja pred njom žara struja niema —
Ah dragog nigdje nema, nema, nema! . . .
Ni maći već se ne može joj tielo,
Nad njime more svjetla se nadvelo.

I prošo jurve Kohanu taj dan,
Ko beskrajan, al divan, sladak san.
Pun nade on je luto, pun života,
Oživila ga ljubavi milota.
U dragoj misli iščeznule sve mu.
U nebu košto zvjezdice bezdanom
U osvitanju zginu jutrnjemu.
Kad pala noćca, gradu se uputi.
Čeznućem svi mu zaigrali ćuti
Ko rose kap, na listu što trepeće.
Pod prozor došav, kamen on odvali,
U tili časak dragoj sobi sleće . . .
Nebeski zvuci u njem zakucali,
Obasut svjetlom rajska otvara vrata,
Poletjet hoće na grud svoga zlata —
Tu leži Vlasta u bliedećem mraku,
Ah, stupio je u njezinu raku!

Po mrtvoj dragoj mjesec bieli sije,
Nad glavicom joj sjajan vienac vije:
I s neba svjetlo titra joj nad tielom
Ko mjesečina po liljanu bielom.
Preklopile joj biele vedje oči,
Al kroz njih žar se neki rajski toči.
Po liščU zlatne trepavice pale,
Ko zviezde da su ružu posipale.
Na usnah lebdi čaroban joj sjaj,
Ko rose kap na procvjetaloj ruži:

To lebdi njezin zadnji uzdisaj,
To duša njena oko usna kruži.
Uz mrtvu dragu Kohan mirno kleče,
Na njene oči zuri,, usta njena,
Nepomičan, ko da je mrtva sjena,
Ukočen, miran, bezriečan i niem,
Ko tihi cviet nad humkom grobnijem.
Al suzan mlaz mu preo lica teče;
Na dragoj suze biserom se kriese,
Ko zviezde, što ih bog iz ruku strese
Na zemlju, kad je tiha ko grob pusti,
Kad plaštem mrak ju zaogrne gusti.
Iz suza biser k biseru se niže,
Te iz njih sjajna pruga k nebu diže,
Nek po njoj duša dragina se vrati,
Životom nek joj lice počne sjati.

I netom Vlasta otvorila oči,
Al u njih nije ovog svieta sjaj.
Iz usta rieči šapat slab se toči,
Al takvim šaptom zbori samo raj.
I rukom bielom Kohana zagrli,
Al tako duše grle se umrlih.
I cjelovom mu usta dirne usti —
Na usnah dragog draga dušu pusti.
I glavica joj klonu na uznako —
Nad mrtvom dragom dragi dalje plako.
Na grudi njene glavu svoju kloni,

U lice njeno pogled niem mu roni,
I teče suza nepresušan vir,
I mirom čuva sveti groba mir.
A mjesečina sjajna se nadvela
Nad dvoje dragih, dva mramora biela.

IV. MJEDNI KONJIK.

Za goromı veće žarko sunce pada,
Te posred Greba, bodričkoga grada,
Na veli trg mu zadnje zrake sipa,
I titra oko mjedenoga kipa.
Nad kamenom se golem konjic penje,
Od bojna biesa ko da hržuć stenje;
Knez Zaboj na njem u stremen se diže;
U desnici mu mač na zapad siže,
Junaku oko plamenom sve gori,
Iz usta ko da rieč se bojna ori.
Jur zadnjom sunce rt mu mačev zlati,
Što kano zviezda ponad doma sije.
Nad kipom hoćel' sjutra sunce sjati?
Pod zemlju morda knez se noćas skrije.

Uz mjedni kip na svetom žrtveniku
Perunov gori pravdozvjesni plamen,
Vijeća veljeg starostavni znamen,
I kneževu se bukteć vije liku.
Na okol slegla svjetine se sila:
Tu vladikâ su lica vedra, mila,

Glavara mudrih bodričkijeh kmeta;
Tu ljeha stoji ponosita četa,
A do njih hrpa teutskih vitezova,
S krvnika licem, oka jastrebova.
Medj njima Kruvoj, stari knez, u sriedi
Na kneževskome sjajnom stolcu sjedi.
Kamenje drago sja mu oko čela,
Mač, grimiz, žezlo, zlatan pas ga rese.
Iz oka holost sieva mu vesela,
A izdajničke mirom skriva biese.
On danas strašnu osvetu si vrši:
Sam narod za čas vrat će svoj da skrši,
Sam narod sad si vječan kopa grob,
Sam vieća, da će tudji postat rob.
A brat i sestra grle se i ljube
I cjelovima prokletim se gube.
Nek gubi Kohan, taj svog roda spas,
Nju, sebe, narod svoj u jedan čas!
Najljepši danas Kruvojev je dan,
Dan strašan, jednom, jednom dočekan!

Za savez s Niemci mnogi već zborahu:
Svi velom srećom za svoj rod ga zvahu.
Kmet zaslieplјen se stalnu miru nada,
Za uviek, misli, ratnih prost je jada.
A kleti ljeh mu slatka sna ne muti,
Il' kriepi lažnu nadu, ili šuti.
Knez Kruvoj mirno sluša, pazi, gledi.

Već glasnik knežev hoće da zaredi,
Da viećem glase u svetu žaru kupi,
Al u to starac u sredinu stupi,
Perunov gdjeno sveti oganj gori,
I moli kneza dozvolu da zbori.
Umuknuv sve na čudna starca gleda:
Ramenima mu pala kosa sieda,
Do pojasa ga biela brada resi,
U oku milom suza mu se kriesi —
Na davno valjda sjetio se doba.
Prousti starac drhtavijem glasom;
Po vieću ide glas ko glas iz groba,
Ko davnih da se muk razvezo časom.
Od straha knezu zadrhtala duša, —
Blijedeć starca neznanoga sluša.

„Odavna moja zamukoše usta;
Na kletve mi se otvarahu samo,
I' pjesme vajne usred luga pusta.
Te pjesme samo ja i vjetri znamo,
Sve kažuć tugu jedan drugom tajnu.
U Labu gdjeno Seva pada sjajnu,
Pod svetom lipom koljeba je tamo;
Tu nikog ne bi, ja tu bivam samo.
Medj ljudi dugo, dugo nisam bio,
Al danas ostat nisam mogo, htio;
Govorit hoću, mučat sad ne mogu,
A to što zborim, molitva je bogu.

Ostatak vaših djedova sam jedan;
O čujte glas moj, davnih spomen dana,
Od nečuvenih čujte srca rana,
O čujte život nikad nepoviedan.
U davno doba — to je prošlo davno! —
Iz Njemačke se jednom s plienom slavno
U rodne kraje naša vrati četa,
Zarobiv silu dušmanina kleta.
I ja se u toj hrabroj vojsci desih;
Dovedoh sužnjem Vitolda si doma,
Mladića Niemca, viteštvo ga resi.
Kod mene on se udomio omah,
Ko sina ja ga pazih, ko svog gosta.
On — ne htje kući, veće kod nas osta, —
Te kćerju mi se oženio skoro.
Ne postajalo zatim dugo vrieme,
U domu mržnje posio je sjeme:
Od kćeri ja sam s ženom otić moro,
Nablizu starog dom sagradih novi —
Nu kćer mi nebo djecom blagoslovi.
Za četir ljeta vojsku digo Niemac,
I našu zemlju haro ognjem, mačem,
Svi kraji naši ozvanjahu plačem.
A tada Vitold, kleti inozemac,
Dom djedovski mi požarom zapali
Te kuća mi se u pepeo svali —
A s njim i kći mi Danica izgori!
Još sad u duši vrisak njen mi ori,

Još sad mi oko strašan prizor gleda,
Gdje Vitold ženi iz plamena ne da,
Već sam ju baca u požara ždrielo.
Kad zgledah, srce biesom mi zavrelo,
Potekoh, strašnog zlotvora da davim,
Al plač mi grozan kćeri pamet smete,
U oganj skočim, da si spasim diete —
Ah! iščezla je veće plamom mavim!
Tad čujem djece njene jauk, pisku.
I dim i oganj već ih daveć grli
I odjeću im već i kosu prli, —
Poletim, njih da otmem jadu blisku,
Poletim — jao! Vitold već ih drži
I bacit hoće, nek ih plamen sprži.
Iz obadviju zvjerskih veće šaka
Zavitlat hoće u plam dva dječaka —
U ruke biesan nokte mu zarijem
Te sve mu žile strgam i probijem
I sav u krvi on se u žar svali,
A sinci živi na grud su mi pali.
Utekoh ognju, spašena su djeca!
I već mi noga na molitvu kleca,
Već zahvalne mi potekoše suze,
A tad — od straga konop me obuze
Ah! Niemac me je zarobio kruti,
U svoju zemlju odveo me robom;
Nu barem djecu imah dragu sobom.
Na njihov pogled bol mi viek ušuti.

U tamnici sam boravio s njimi,
Al jednog nebo skoro k sebi primi.
Na mojih on je umirao ruku,
Ah, svu sam gledo njegvu bol i muku!
I drugi, Mislan, jur sve više gine,
Glad, tuga ljutom boleznju ga kine.
Iz tamnice se tad uteći zakleh,
Da barem jednog, jednoga si spasim.
Noć na noć biega spremat ne počasim:
Na oknu šibe već se porazmakle
Te prvi samo jošte čekah mrak,
Pak svanuti će slobode nam trak.
A tad mi Niemac — Mislana odnese!
Još sad mi srce užasom se trese...
Ja ostah sam u tamnici dubokoj.
I stoput tražih sam si smrtni pokoj, —
Ne mogoh umriet, na životu ostah.
I na slobodu pustili me jednom
Povratili me rodnom kraju biednom, —
Za mnogo ljeta opet vojna posta,
Na zemlju opet Niemac nam nasrnu:
Sve pleme naše k obrani se zgrnu.
I meni snagu povratio jed,
Opasah mač, ja, starac slab i sied.
Na Lužnici se grozna sori bitka.
Gdje najveć koplja prozvižduju žitka,
Gdje iskreć najveć mač o maču kreše,
Gdje smrt na hrpe zgrće i diže leše,

Tu stajah, tu se borah, tražih smrt.
Al ničij gvozden ne dirnu me rt.
Na jednoč vitez konjik me saleti.
Na glavi mu se šljem s prozirkom svieti,
Na prsih oklop zvekće mu i sieva.
Sukobismo se puni bojna gnjeva.
U isti čas zamahnu mača oba:
Prorazio me on; u isto doba
Šljem, vizir, čelo razsjeko sam njemu.
Ja padoh, i on na zemlju se svali.
A jaoh! — tad na času samrtnjemu
Na grudih smo si grozno zaplakali —
Ah, to je Mislan, moj je Mislan bio!
On umre, ja sam nad njim suze lio,
U smrti čeko skori boli spas, —
Al zadnji meni ne htje kucnut čas.
Ja klekoh, suzan milost boga prosih,
Nek jednom smrt mi žića nit prekosi,
Al zalud! još mi srce živo kuca.
Pobješnjeh jarom na onoga suca:
Na usta mi se strašne rieči makle,
Te grozeć se prot nebu ruke pružih
I kletvama ga umiruć naružih.
Na osvetu se Niemcu groznu zakleh,
Prisegoh nebu, da ću biti zvier,
Smrt Niemca jedin žića bit mi smjer,
Prisegoh uzrok biti plaču, jeci,
Prisegoh Niemcu biti grozan premac,

Smrt, smrt prisegoh svemu, što je Niemac,
Smrt svakom, smrt i utrobnoj još djeci —
To, to se zakleh, ako smrt me mine!
I minula me, ostah na životu! —
I dugo življah sred samotne tmine,
Promišljah uviek, zašto kletvu otu
Dopusti bog te život mi ne uze,
Ni grožnje mi ne primi niti suze,
Pak uviek smislih: valjda boga nema.
U šumi življah, životinja niema,
U bučni vjetar samo kletve tulih,
I ono nebo, dare njegve hulih,
I mišljah, zašto život taj nam daje,
I zašto moje već ne skrati vaje.
Sad znadem, znadem zašto dosad živih,
Sad ćutim, kolko vječnom bogu skrivih —
Očuvao me dobri, mudri bog,
Da slušam, gledam sreću dana tog,
Da vidim, gdje se Niemac jednom kaje,
I prijateljsku ruku nama daje,
Da vidim svet milosti božje vir,
Da vidim, gdje se svietu vraća mir!
Na koljena mi noga drhćuć pada . . .
Nad viećem ovim ruke pružam sada,
Blagosiljam sad vašu ljubav, slogu.
Svih, svih vas sreću isporučam bogu,
Nek bude jednom po svem svietu mir,
Nek boja, krvi već presahne vir.

Sad Bjelobog mi muke sve naplati.
Vam, vitezovi njemški, pružam ruku
Nad morem jada, što ih od vas patih,
Nad ubijene djece moje trupi,
Nad vaših žrtva nebotičnim kupi,
Vam pružam ruku, nek ju vaša prima,
Nek odsad ljubav ljudstvo obuzima".

Pak vitezovom tronut starac kroči,
I svakom ruku rukom svojom stisnu,
Dobrote žarom zasjale mu oči,
A blaga suza na licu mu blisnu.
Milinjem sja mu oko golubinje,
Od sreće igra srce mu djetinje,
Ta on je dobar, kano vedar dan,
Ta on je nevin, ko djetinji san,
Ta naše zemlje on je krotak sin,
Ta on je naš, ta on je Slavjanin!

Uz knežev priesto starac tiho sjeo
I blagim svjetlom zasjalo mu lice,
Nad oči teške pale trepavice —
Te vječna sna ga zagrnuo veo.
Zamúčala mu zaviek usta niema;
A svaki misli, da on tiho driema.

Nad šumnim viećem tihi mjesec sine
A glasnik opet zaredjivat vine.

U zlatnu žaru svaki glas mu daje, —
Dobića sievom oko knezu sjaje.
Al u to čudan viećem podje žamor;
U sriedi, gdjeno sveti oganj sije,
Nenadan Kohan stoji ko biel mramor.
Po licu sjaj mu čaroban se lije
Na rukah drži neki zavoj beo;
Pokleknuv zatim taj odvine veo —
I sinu tielo djevojčeta mrtva.
Još svaki sumnja, dal' je smrti žrtva,
Il Kohan da je ušo onkraj greba
I rajsku vilu donio sa neba.
Otajstven žar obliva dragih dvoje . . .
Nebeskih kraja sveto svjetlo to je.
Muk pobožan se nadvio nad viećem,
U strahu Kruvoj drhće sve to većem.

„Oh gledajte ju, umrla je, jao!
Svoj život za vas taj je andjeo dao.
Bez mjere mene ljubila je ona,
Sve ja joj bijah, sviet, raj, vasiona,
A ipak ona umrla za vas,
Ah umrla je meni za vaš spas!
Na svadbi našoj strašan čin se zgodi.
Knez Kruvoj onda sa svojimi ljesi
Na izdaju se s Durinkom nagodi,
Što carem njemškim poslan tu se desi.
O čujte! s ljesi obećo je knez,

Privolit narod na taj s Niemci vez,
Naredit, da ga viećem puk zaključi,
A Durink njemu uzdarje izruči —
O čujte! Niemac obećo je ljehom
Čast viteštva - a ropstvo vam, vam kmetom'
Ja skočih, ustah prot kovarstvu kletom,
I rekoh poći zemljom brzim spjehom,
Izdajstva, rekoh, da ću otkrit tajnu
I namienjene jade kazat puku.
Tad Kruvoj rieč mi šapnu groznu, vajnu,
I tom me riečju prikovao mûku.
O čujte, što mi šapnu Kruvoj zmija:
Rieč jedna moja — Vlastu da ubija!
U tamnicu mi zaručnicu baci
I okovima još joj ruke sputa.
Ja očajan po svietu mrtav lutah,
Zagrnuše me pakleni oblaci.
Te mûkom slušah kletih ljeha varke
I sretne slušah besjede vam žarke,
Pak šutih — bojah se krvnika kneza,
Za Vlastin život srce moje preza.
Pod knežev grad sam svake noći bježo,
Pod oknom njenim sve do zore ležo —
Za njome srce goreć uzdisalo,
Ah nigdje lieka naći nije znalo.
I jedne noći ukaza se draga,
Na drugu noćcu čekat me obreče —
Oživih, krvca žilama poteče . . .

Odlučih mriet na grudih rajskog blaga,
U cjelov njezin bolnu ispustit dušu
I ropsku roda ne doživit tmušu.
Odlučih umriet s bola ljubavnog,
A narod moj nek čuva dobri bog.
Ja dodjem; — Vlasta na umoru leži —
Još živi, nješto kazati mi teži —
O čujte rieči umiruće Vlaste:
„Ja umroh, narod nek ne umre moj,
Zamučah, nek se muk razrieši tvoj".
O čujte, spaste slobodu si, spaste!
O gledajte ju, donieh vam ju mrtvu,
Za sreću, spas vaš djevićansku žrtvu!
O primite ju! Primite taj dar,
O spasite se, to će bit vaš har.
Ja klecam, ruke k vama pružeć molim,
O čujte, ne oglušite se bolim,
Bezmjernim bolim dvoje čistih duša!
Zar molbe njene srce vam ne sluša?
Zar ne vidite, gdje joj ispod vedje
Sve moleć suza titrajuć vas gledje?
Zar ne vidite suza mojih rieku?
Zar ne čujete grudi bolnu jeku?
O čujte naše suze, naše boli.
Ne dajte, da vas tudjin gazi holi!
A vi bez duše i bez srca ljesi,
Il kajte se il Perun vas raznesi!
Otaca vaših sjetite se slavnih,

Spomenite se vrlih čina davnih,
Ne skvrnte sveti pradjedova prah,
Nit kujte rodu svome okovâ!
Ne kršte predja vaših žare svete,
Gdje pepeo im svetim sankom sniva
I dičnih čina uspomenu skriva;
Ne kršite ih, da ih bure klete
Rastepu svietom, da im traga nema.
O gledjte, čujte tog andjela niema,
Gdje suze mu se izpod oka svile,
Gdje tako mrtvim sve vas moli likom —
Domovine si ne izdajte mile,
Ne izdajte je, ne izdajte nikom!"

A knežev pogled pakostan zabliešto —
Do sebe ljehom prišapnuo nješto,
A od njih dalje rieč po vieću podje;
Sve vieće za čas šapće: lud je, lud!
I gledeć mladca svakog groza prodje,
Od sućuti se svakom steže grud.
Po vieću Kohan očajno sad zuri,
Niz bliedo lice suzâ mlaz mu curi.
I svak se zgraža na taj udes hud,
Zaklimav glavom, šapne: lud je, lud, —
U svetu žaru dalje glas svoj meće;
Te sve već glasnik obredio vieće.
Zemaljski kmeti glase štijuć broje,
Te jave knezu cielog vieća volju:

Da savez s Niemci svi utvrdit mniju,
Svi od njeg sreću izgledaju bolju.
A knez se digne, zaključak razklikne,
Te cielo vieće urnebesno vikne.
Po vieću svem se dugo, dugo ori
Gromovit usklik: slava Niemcem, slava!

A Kohan skoči, grozna blieda strava,
Dok ubojitim oko sievom gori.
U očajnički udario smieh,
Ko grom nebesa da je burnijeh.
Svak gleda grozu, svakom srce trne,
Niz čelo ledne polieću mu kapi.
Da diva vidi, svakomu se tlapi —
Da orijaški Kohan nebo tiče;
Ko oblak mu se kose viju crne,
Po licu bliedom munje bljesak siče,
Iz usta božja kletva mu se ori.
I svakog srazi triesa plamen rt,
I svakom srce žigom kletve gori.

„Da, slava Niemcem, a vam robska smrt!
Pa dajte ruku Niemcu, nek ju smrvi,
Nek zvjerskom pandžom od vas stvori strvi,
Nek bratskom rukom djecu vam zadavi,
Na bratskih grudih sav nek narod smlavi!
A koj vas, kad se Niemac vragom stvori,
Povuče mač, prot njemu da se bori,

Taj mač, baštinstvo slavnih pradjedova,
Nek kletvom svih, svih njihovih duhova
Otešča, nek mu iz ruku proklet pane,
Nek mačem tim od Niemca ubit lane!
I djedov oklop na vašijeh grudih,
Oskvrnut od vas, nek vam prsi zdrobi!
I šljem vaš, što ga sin od oca dobi,
A taj od djeda, zatočničku slavu,
Od predja svih vam proklet, proklet bude,
Bez krova bili, bez vlastite grude,
I skrajnja ura bila vam prokleta,
Ko progonjena umirajte . . . pseta,
Kad ljudskog čustva nema vam u grudih,
Kad jeste . . . pseta, ropski, podli ljudi!
Otaca pepeo oskvrnuste sveti —
Nek on se vama užasno osveti!
U otrov nek se po svoj zemlji stvori,
Nek svaki plod u klici još uguši,
Nek svako sjeme. travku, stablo izgori,
U pustoš dok se zemlja sva usuši,
I bude samo goli piesak crni.
I svako svjetlo ponad nje utrni,
Ni sunca, niti zviezda neka nema,
Nek bude pustoš mrka, mrtva, niema,
Stan noći, gdje je vaše bilo pleme.
Nek ljudskog stvora nikad ovdje nije,
Izdajstva samo nek tu niče sjeme,
U piesku ljute nek se legu zmije,

I kleti dusi vaši neka plaze
Te kip ov mjedni viekom obilaze!
Nek kroz vieke mog oca stoji lik,
Svih vrlih čina dičan spomenik.
Nek viekom ime njegvo slavno slove!
Nad vama kletve bog nek vrši ove!"
Knez Kruvoj skoči, u smieh grozan puče —
Dubine pakla takvim smiehom huče.
„Kip mjedni ne će viekom stajat, ne će!
Još časak samo, pak ga nema veće!
Poskočte, druzi, na noge se ljesi,
Nek jednom naši razmahnu se biesi!
Nalošte oganj, nek se plam razvali,
Nek Zabojev se taj spomenik stali.
Iz njega ćemo lance kovat kmetu,
Na vječno ropstvo bodričkomu psetu!"

I žrtveniku Kruvoj neman srne —
Na licu žile nabrekle mu crne.
Pas zlatni, žezlo, vienac dragokamen
Sa sebe strgne, baci sve u plamen,
Na ljehe rikne — da se nebo strese.
I mnogog rieč nadzemskom silom vuče;
Poskoče k ognju, za gorivom kuče,
Te lomača se za čas silna snese.
Uzbukti plamen, visoko se diže,
Spomenik mjedni od svih strana liže.

Na koljena je Kohan tada pao,
Pram nebu dignuv ruke zaplakao.
U suzah divan ognja igra sjaj,
U suzah tih je cielog roda vaj.

„O Bjelobože, neizmjeran ti si!
Iz ništa ljubav tvoja sviet uskrisi —
O primi ljubav čistu dragih dvoje,
Bez konca, svetu, tvoja kano što je,
Iz trupa njinih mrtvom vrati žiće,
Ti, koj iz ništa svako stvaraš biće!
O primi dviju duša čistu žrtvu,
Oživi iz njih sliku ovu mrtvu!
U oganj sveti tvoj, al sad oskvrnut,
Da umrem, s mrtvom dragom ja ću srnut,
Nek naša smrt mu silu svetu vrati,
Nek stvornim žarom opet počme sjati,
U mjedni kip taj život nek ulije,
Nek slavni Zaboj opet sad ožije.
Da zatočnički zagrmi mu glas,
Da spasi rod svoj njekoč roda spas.
Uskrisi oca mog, uskrisi bože,
Iz groba mig tvoj život kliknut može.
Odvrni od mog roda smrtni čas!
Posluhni plač moj, moje molbe, boli,
Sav narod u njih za svoj spas te moli;
Kroz mene vapi miliona glas,
U suzah mi je miliona jad,

Ta ruka, što se k tebi diže sad,
To moleća je miliona ruka,
Moj jad, moj vaj je miliona muka!
Što stvaraš, Bjelobože, to i držiš,
Sam ljubav, ti neljubav svaku mrziš,
A rodu mom da muke samo spremaš
Za nj milosti ni jednog traka nemaš?
Čuj, Bjelobože, plač moj i moj vaj,
O čuj me, kipu mjednom život daj!
Nek mrtvi rod naš od propasti spasi,
Kad živog nema, da se za nj oglasi.
A umirućeg ne uslišaš li me, —
Tad Crnobog si i črt ti je ime!
Tad na te pada miliona krv,
Od miliona ti si stvaraš strv,
Da jastrebljim ih kljunom trgaš, dereš,
Od kosti njenih priesto sebi stereš!
Tad svjetlo sveto, vjekovito nisi,
Tad bezdno mraka tamničnoga ti si,
I nesmiljena grobna, trula noć,
Tad izdišuć te proklinjem i kunem!
Ja za čas mrijet ću, k onim zviezdam doć —
Zvijezde u pest zgrnut, da ih sunem
Ko vrele kletve u strašno ti lice,
Nek viekom na te padajući nice
To more suza s prokletstvom se sipa,
Nek kletva moja viek na tebi gori,
I beskrajnošću viekom, viekom ori!

O čuj me, rod moj spasi, ne umori!
Uskrisi oca iz mjednoga kipa!“

U divnom svjetlu sred plamena biela
Dvie rajske slike, dva zasjaše tiela...
Za časak zadnji iščezo im znamen.
U silan buket digao se plamen,
Kraj mjednog kipa divotno se vije:
Na konju Zaboj kano živ se sije.
Iz oka munja porazna mu gori,
Iz usta niemih grom koreći ori,
Iz ruku mač mu osvetnički siže
Na zapad, gdje se priesto knežev diže,
Ko Kruvoja će sada da prorazi.
Od groze kosa zlotvoru se ježi,
Po tielu triesa leden plam mu lazi,
Posivjele mu smrtno drhću usne,
Grozovit pogled kano grob mu reži,
Na mjedni kip mu oči bulje grusne.
Na pogled taj bi sviet obamro cio,
Sav život bi se mah okamenio,
A kako ne će skamenit se ljudi!
Sve vieće s groze oči oborilo:
Strahote breme svakom stište grudi,
U svakom srcu obamrlo bilo.
Nad cielim viećem užas razastrt,
Na licu svakom blieda vreba smrt.
Al kroza smrtni, niemi, strašni muk

Svak sluša rieči bjesomučnih zvuk.
Knez Kruvoj bjesni, krvavo se pjeni,
O činih zbori dosad sakrivenih.
Na spomenik ko vampir probit zuri,
Odgrnuv tajne na samrtnoj uri.

„Što buljì na me tvoje mrtvo oko,
Ko onda, kad si izdahnuo bio?
U grobu davno ležiš već duboko,
I što je bilo, prah je tvoj već skrio.
Zatvori, sklopi jednom grozne oči!
Uh! — još se pogled tvoj ne mene koči —
Ti lažeš, nisam otrova ti dao.
Zatvori usta, muči, muči — jao!
Ne kaži, da si s mene u grob pao.
Ti gledaš, vičeš, tajne moje kažeš —
Ne, nije otrov bio, lažeš, lažeš!
Ta otrov da je, sam ti nisi znao,
Ne, nisam, nisam ja te otrovao.
Za djece tvoje brak me griešni koriš —
Ti klevećeš, ti grieh na mene tvoriš;
Ja nisam brata sestrom oženio,
Ti lažeš, već si mrtav onda bio.
Što? buljiš jošte? jošte na me grmiš?
Još mačem na me osvetničkim strmiš?
Zar viekom hoćeš da me tako gledaš,
Da nikad, nikad pokoja mi ne daš,
Da viekom mač se tvoj nada mnom vije?

Još živiš — još ti otrov dosta nije —
Proraziti me hoćeš — — stani! stani!
Po drugi put sad rukom mojom pani . . .
Sad mač te moj za uviek nek ubije!"

Knez trgne mač, na Zaboja nasrne —
Pred svetim ognjem na tla se izvrne.
Tu leži Kruvoj ko vampira trup,
Tu leži krvnički svog roda stup,
Svak gleda na nj, i svakomu se grusti,
Al mukom muči, rieči ne izusti.
Svi stoje kano kameni zakleti,
Al smrću svako oko plamno prieti.
U jedan mah od osvetničkog biesa
Već bljesne tisuć mača, tisuć triesa,
I rikne tisuć glasa, tisuć groma
Na prokletoga odmetnika doma:
„Smrt našeg roda kletom izdajici!
Smrt, smrt junaka našeg ubojici!"

Svi nagnu veće, da na kneza srnu,
Da na mače mu dušu diele crnu — —
Al pokraj njega Slavoj stoji siedi,
Perunov žrec, svećenik vatre svete.
Po vieću okom bogoduhim gledi,
Junake kroti, što nasrnut priete.

Zanesen sjaj mu bliedo lice žari
I proročanskim oblieva ga čari.
Na usnah sveti zatrepte mu zvuci —
Vijećem stihnu razbješnjeni huci.

V. SLAVOJ.

„Mir, braćo slavska! ne kaljajte mače
Na ovom, koga kletva božja smače.
Tu žaru, gdje ste glase vaše dali,
Slobodu zlatnu gdje ste zakopali,
Tu žaru, grob taj domovine mile,
Na Kruvojevu kršim čelu sada,
Na čelu, gdje se misli strašne krile;
Nek krvno djelo na krvnika pada,
Nek kano grobna mogila zagrnu
Ti glasi crni otu neman crnu.
Na grozne čine to je čelo viklo:
Tu Zaboju se slavnom smisli grob;
Tu svim nam ropska snovala se kob,
Tu izdajstvo je doma našeg niklo.
Nek natrag na njeg njegvo pada djelo,
To kleto djelo na prokleto ćelo!
Sad puče žara, puče njegva glava —
Povratila se našem rodu slava!
S tudjincem savez izdajski je skršen —
Sad ropstva mrak je za uviek raspršen,
Sad novi život domovini sviće.

Sad staro nam se slavsko vraća biće.
Dok slavsko pleme tu življaše samo
Dok tudjin zlotvor nije došo amo,
Ko krvav ratnik, kruti vratolom, —
Oh krasan li nam bjaše slavski dom!
Svedj otprt blage čovječnosti hram,
Gdje svakom sjao gostoljublja plam
I svakog grio ljubavnijem žarom
I svakog bratskim susretao darom.
Al tudjin gost nam razbojnički vrati,
On ljubav našu našom smrću plati,
On ognjište gostoljublja oskvrnu,
On krvlju našom sveti plam utrnu.
U sretnu zemlju on donese zlo,
Sve puneć trupi našim naše tlo.
Nam cielo ljudstvo bjaše mio brat,
Boj, razor, umor nam bi nepoznat.
A tudjin dodje, da nas shara, smrvi —
On krvnik i nas naučio krvi.
U ljubav mržnje bacio je sjeme.
Medjusobno nam zavadio pleme,
I u nas brat nek bratu kopa grob,
Nek vlada taj, taj služi kano rob,
Dok sam si narod ne isciedi krv,
A on da trga plien svoj, našu strv.
Ah! prije samo marljivosti znoj
Na zemlju našu blagoslovno pada,
Sad samo rieke naših suza, jada,

Sad krvlju ljudskom natapa ju boj.
Po zemlji našoj iščezle su vile,
Te slavskog roda posestrime mile,
I nebesnica umrla nam pjesma,
U bezdanoj je zakopana muci.
Tek suza naših otkriva ju česma,
U suzah mrtvi romone joj zvuci.
Ne ori više pievom vis i dol,
Svud samo ječi nesreća i bol.
Nam sunce nije božje svjetlo više,
Već tamničara vječnog svjetiljka je,
Koj svagdan naše gledat hodi vaje,
Da vidi da l' mu roblje jošte diše.
I zviezdâ nebo sjajno, umiono,
Nam nisu više, nisu naše duše —
Ah! te se u noć sve to dublje ruše!
Krvnika već su vječnog pandže ono,
Što odsvud sižu, da se u nas riju,
Da misli naše bjesnilom zavriju . . .
Ah, nevino nam narod bjaše čedo,
Kom sanke boži blagoslov je šiko,
I bielih vila kolo miloliko,
Sam raj se u snu njegovu ogledo.
A sad je — slika samoubojice,
Nad kim se božje strašne kletve viju
Ko gavranovi, crne kobne ptice,
Da zadnju mraku kletniku iziju.
Al proklet bio, čije to je djelo!

Tudjinstvo kruto neka je prokleto!
Tudjinstvo nam je sreću oduzelo,
Sve naše, sve — tudjinstvom je oteto!
Taj tudjin stvori zemlju slavsku grobom
A sada hoće, da nas brati sobom,
Na savez sad nam krutu pruža ruku,
Što neizmjernu zadala nam muku,
Što more našeg roda proli krvi,
Naš mnogi priesto, mnogo žezlo smrvi,
I mnogi dom naš u pepeo shara,
U pustoš sretne kraje nam obara!
A sad — kroz hropot smrtnih uzdisaja,
Kroz huku naših mučeničkih vaja,
Kroz naših predja proklinjuće jece,
Kroz vrisku naše pogažene djece,
Kroz kletve naše na sav njegov rat
On, črt naš, sada šapće: vaš sam brat!
Al prokleta mu takva bratska ruka,
I proklet, koj nas prihvatit ju nuka!
Nek kano ovaj u bjesnilu pane,
Nek tako svaki otpadnik izdane!
Oj ima, ima braće našeg puka:
Daleko slavsko prostire se pleme,
I njih ko nas tudjinstva mori breme,
I njih već daveć tudja ruka tišti,
I njihov vapaj s našim k nebu vrišti;
To, to su naša rodna, bolna braća,
Nek s njihovom se naša ruka hvaća!

Daleko su, al srca su im tude,
Nam braća sada srca svoja nude.
I ljubavi nas plamom žare ona,
U ognju tom nas Perunovu griju,
Kroz buket čustva slavskih miliona
U srca naša novu silu liju.
Ded u kolo daj ruke drug svom drugu,
Da rajsku slavstvu savijemo dugu,
Kroz svako srce bratskog našeg kola
Perunov sveti taj nek oganj kola!
U srcih svih nam naše sve junake
Nek sveti plam uskrisi ko iz rake,
Nek tudje negve dušam našim stali,
Nek srce nam se pruži i razgali
Te slavsko svane, kano što je bilo,
Trijesa žarka, jasnih zviezda krilo,
I divske snage i milih nam pjesama!
Nek slavstvo bude, što je bilo prije:
Nek sunca opet sveti žar mu grije,
I blagoslovom rad mu marljiv zori,
Nek sviet mu više ropska nije tama,
Nek u polju i šumi piev se ori,
Nek bude opet slavuj, opet pčela,
Rad, pjesma opet kob mu žića ciela.
Nek opet zemlju krasnu više krasi,
A uz rad piev se njegov svietom glasi!
Tudjincu dare bojne povraćajmo:
Mač, koplje njegvo njemu opet dajmo;

Kod njega l' teče ljudske krvi vir,
Bar kod nas svet nek od sad biva mir.
A kada mačem tudjin na nas srne,
Imamo troj štit, da mu mač odvrne.
Tu stoji slavni kip, iz mjeda slit,
Naš Zaboj, junak naš, naš prvi štit.
Al koj je bio, nije više isti.
Smrt djece njegve, dvoje duša čistih
Posvetila je ovog ognja plamen.
Taj oganj, bratstva slavskog sveti znamen,
U mjedni kip je život novi slio,
Te nije više što je prije bio.
Svih predja bies u oku njegvom sieva,
Svih krvca žile mjedne mu razgrieva,
Svih srca hrabra u grudih mu biju,
U maču mu se svi im mači kriju!
Tu stoji Zaboj, naša sveta slava,
Naš vječni spas, a vragu vječna strava!
Kad toga skrše, drugi stoji štit:
Od pjesme slavske zlata on je slit.
U pjesmi našoj sunca zrake sjaju,
Tu zviezde milo, tiho trepetaju,
Tu vihra huk, zuj lahora se čuje,
I srebropjene rieke u njoj struje.
U njojzi j' cvieća miris, trepet rose,
I dugin pojas u nju prelio se,
Sa triesom i grom u njoj tiho sniva,
San djetinji se s andjelom cjeliva,

I djevice se osmjeh u njoj sije.
U njojzi cjelov ljubavni se smije,
I suza grobni vienac u njoj sjaji.
Junaka naših zadnji uzdisaji,
I zadnje iskre mačeva im svetih, —
Sva prošlost naša u pjesmi nam svieti,
I sva budućnost iz nje se osmieva —
Sva ljepost u nju svoje trake slieva.
Iz takvog nam je pjesma slavska kova!
Pred toga štita čarobnijem bljeskom
Ispustit mač će ruka dušmanova,
Zaslieplјet oči zasjenom nebeskom.
A da nam dušman skrha i taj štit —
Još ima treći, — taj je vjekovit!
Nad nama modri neba svod se svija,
A po njem zviezda bielo svjetlo sija,
Iza njih triesa crljen plamen driema, —
To treći štit je, nad njim sile nema!
To slavjanskog je roda sveti stieg!
Svi braćo, sad se skupmo oko njeg.
To oružje je slavsko, to naš štit,
Nad domom našim viekom razavit!
A tudji mač tudjincu opet budi,
Mi nismo ljute zvieri, mi smo ljudi!
Na ovaj trup, tudjinstva klet oltar,
Pološte mače, klet tudjinstva dar.
Nek uzme opet tudjin, što nam dao,
Izdajstvo, rat — na njega opet pao!

A kad i njemu ljudstva svane čas,
Prot silništvu kad i on digne glas,
Tirana kad dozlogrdi mu bies, —
Tiranom š njim zabijat ćemo lies
Zakliknut: ti si čovjek — naš si brat!
Daj mač nam tvoj za slobode ti rat!
Naš slavski stieg razvinut ćemo tada,
Nek lebdeć bdije ponad cielog svieta,
Nek bude cielom ljudstvu štita sveta,
Tiranstvo svuda neka kleto pada,
Sloboda, bratstvo, ljudstvo svud nek vlada!
Na koljena, na koljena moj rode,
Nek bog budućnost posveti slobode!"

Na koljena su zaneseni pali,
Od milja suzom svetom zaplakali.
Tu cielo ljudstvo s njima moleć kleči —
Budućnost ljudstva tko će da zaprieči?

Poustav teške otpasuju mače,
Na truplo bacit svaki svoga skače.
Nad Kruvojem se grobni humak snese,
Po mačih suze rasjane se kriese.
A Niemci stoje tam u polutmici,
U niemoj boli ko odsudjenici.
Od stida lica rukama su skrili;
Medj prsti, vidiš, mnoga suza mili.

Bogoduh Slavoj kroči vitezovom
I jednim iskren bratimi ih slovom,
Povede ih, gdje plamen bukti hrli,
Pred ognjem svetim svakoga zagrli.

Tad ljubavi se ljudske pjesma rodi,
Vijeću neba poslaše ju svodi.
Sad nebu ti se povratiše zvuci,
I tamo svak se zviezdom sjajnom stvori
Te iz njih svjetlo ljubav svietu zbori,
Nek svi se jednom sljube svieta puci.

Još pjesma puka izmirenih zvoni —
Hum mačâ zvekne . . . diže se i roni . . .
Te iz njeg Kruvoj oživjeli skoči —
Ne čovjek, nego vječne mržnje biće,
U kome vječni ubojica sviće.
Po vieću oko djavolsko mu toči —
Na čelu mu je Kajnov krvav žig:
Namienio ih smrti njegov mig.

I ode u mrak, gdje gorostas stoji,
Kom glavu mjesec traci rasja svoji.
Na glavi teška kaciga mu sije,
Ispod nje kosa crvena se vije.
A kako oči grozne valja i prieči,
Posumnjat ćeš, u grudih što mu ječi,

Da l' srce, kamen il otrovne zmije,
Al sumnjat ne ćeš, Slavjanin da nije.

I kruta biesa dva sad ruke ruče,
U koban, grozan, paklen smieh zahuče.
Pak gluhiem krokom gube se u mrak —
Nit pada na njih ikad svjetla trak.

Ni jedna zemlja trup im primit ne će,
I zgražajuć se more ih izmeće,
Pred izdahom im svaki drhće zrak:
Na besmrtan su odsudjeni mrak.

I gdjegod narod u okove pada,
Gdje tudja sila cieli narod svlada,
Tu njihov tajan, gluh se korak čuje,
Tu proklete im duše jošte huje.
Na bojištu, gdje cio narod gine,
Svak umirući na njih kletvom škrine,
Te viekom kletva ori se i ori.
Kad otac pao, sin se opet bori,
I borit će se, dokle i on pane,
Dok i on kunuć krvnike izdahne.
I borit će se, dok je jedan čovjek,
Prokletstvo, borba ostati će doviek.

Ne do viek. Kada ljudi budu ljudi,
Tad nestati će oni dusi hudi;
Jer prolazna je mržnja, ljubav vječna.

Oj pjesmo moja, budi što si bila,
Izgubljen tračak mjesečna bljedila,
Što prosuo se andjelu na čelo
I tude našo svoga mira sielo.
Oj pjesmo, tiem se opet trakom stvori,
U oku toni njenom, kadno gori
Na zviezda more tako milo gleda,
Tad titraj, titraj oko milog čeda.
Pak suzom sjajnom, uzdrhtanom sini,
Oj suzom moje slasti, moje boli,
Te dahom njenim, kad se za rod moli,
Dodirnuv usne razplij se i zgini!